

Śrīmad Bhagavad Gītā

Chapter 1

atha prathamōdhyāyah - arjuna viṣāda yōgaḥ

dhṛtarāṣṭra uvāca

dharmaśeṭrē kurukṣeṭrē samavētā yuyutsavaḥ
māmakāḥ pāṇḍavāś caiva kim akurvata sañjaya 1.1

sañjaya uvāca

drṣṭvā tu pāṇḍavānīkaṁ vyūḍhaṁ duryōdhanas tadā
ācāryam upasaṅgamya rājā vacanam abravīt 1.2

paśyaitāṁ pāṇḍuputrāṇāṁ ācārya mahatīṁ camūṁ
vyūḍhāṁ drupadaputrēṇa tava śiṣyēṇa dhīmatā 1.3

atra sūrā mahēśvāsā bhīmārjunasamā yudhi
yuyudhānō virāṭaśca drupadaś ca mahārathāḥ 1.4

dhṛṣṭakētuś cēkitānaḥ kāśirājaś ca vīryavān
purujit kuntibhōjaś ca śaibyaś ca narapuṅgavaḥ 1.5

yudhāmanyuś ca vikrānta uttamaujāś ca vīryavān
saubhadrō draupadēyāś ca sarva ēva mahārathāḥ 1.6

asmākaṁ tu viśiṣṭā yē tān nibōdha dvijōttama
nāyakā mama sainyasya samjñārthāḥ tān bravīmi tē 1.7

bhavān bhīṣmaś ca karṇaś ca kṛpaś ca samitiñjayaḥ
aśvatthāmā vikarṇaś ca saumadattis tathaiva ca 1.8

anyē ca bahavaḥ śūrā madarthē tyaktajīvitāḥ
nānāśastrapraharanāḥ sarvē yuddhaviśāradāḥ 1.9

aparyāptam tad asmākam balam bhīṣmābhiraṅkitam
paryāptam tvidam ētēśām balam bhīmābhiraṅkitam 1.10

ayanēṣu ca sarvēṣu yathābhāgām avasthitāḥ
bhīṣmam ēvābhiraṅkāntu bhavantāḥ sarva ēva hi 1.11

tasya sañjanayan harṣam kuruvṛddhaḥ pitāmahāḥ
simhanādām vinadyōcchaiḥ śaṅkhām dadhmau pratāpavān 1.12

tataḥ śaṅkhāś ca bhēryaś ca paṇavānakagōmukhāḥ
sahasaivābhyaḥ anyanta sa śabdaś tumulōbhavat 1.13

tataḥ śvētair hayair yuktē mahati syandanē sthitau
mādhavaḥ pāṇḍavaś caiva divyau śaṅkhau pradaghmatuḥ 1.14

pāñcajanyaṁ hrṣīkēśō dēvadattam dhanañjayaḥ
pauṇḍram dadhmau mahāśaṅkhām bhīmakarmā vṛkōdaraḥ 1.15

anañtavijayam rājā kuntīputrō yudhiṣṭhiraḥ
nakulaḥ sahadēvaś ca sughōṣamaṇipuṣpakau 1.16

kāśyaś ca paramēśvāsaḥ śikhaṇḍī ca mahārathāḥ
dhṛṣṭadyumnō virātaś ca sātyakiś cāparājitaḥ 1.17

drupadō draupadēyāś ca sarvaśaḥ pṛthivīpatē
saubhadraś ca mahābāhuḥ śaṅkhān dadhmuḥ pṛthakpṛthak 1.18

sa ghōśō dhārtarāṣṭrāṇāṁ hṛdayāni vyadārayat
nabhaś ca pṛthivīṁ caiva tumulōbhyanunādayan 1.19

atha vyavasthitān dṛṣṭvā dhārtarāṣṭrān.h kapidhvajaḥ
pravṛttē śastrasampātē dhanur udyamya pāṇḍavaḥ 1.20

hṛṣīkēśam tadā vākyam idam āha mahīpatē
sēnayōr ubhayōr madhyē ratham sthāpaya mēcyuta 1.21

yāvad ētān nirikṣēham yōddhukāmān avasthitān
kair mayā saha yōddhavyam asmin raṇasamudyamē 1.22

yōtsyamānān avēkṣēham ya ētētra samāgatāḥ
dhārtarāṣṭrasya durbuddhē yuddhē priyacikīrṣavaḥ 1.23

sañjaya uvāca

ēvam uktō hṛṣīkēśō guḍākēśēna bhārata
sēnayōr ubhayōr madhyē sthāpayitvā rathōttamam 1.24

bhīṣmadrōṇapramukhataḥ sarvēśāṁ ca mahīkṣitām
uvāca pārtha paśyaitān samavētān kurūn iti 1.25

tatrāpaśyat sthitān pārthaḥ pitṛn atha pitāmahān
ācāryān mātulān bhrātṛn putrān paustrān sakhīms tathā 1.26

śvaśurān suhṛdaś caiva sēnayōr ubhayōr api
tān samīkṣya sa kauntēyaḥ sarvān bandhūn avasthitān 1.27

kṛpayā parayāviṣṭō viṣīdann idamabравīt
dṛṣṭvēmam svajanam kṛṣṇa yuyutsum samupasthitam 1.28

sīdanti mama gātrāṇi mukhañ ca pariśuṣyati
vēpathuś ca śarīrē mē rōmahaṛṣaś ca jāyatē 1.29

gāṇḍīvam̄ straṁsatē hastāt tvak caiva paridahyatē
na ca śaknōmy avasthātuṁ bhramatīva ca mē manah 1.30

nimittāni ca paśyāmi viparītāni kēśava
na ca śrēyōnupaśyāmi hatvā svajanam āhavē 1.31

na kāṇkṣē vijayam̄ kṛṣṇa na ca rājyam̄ sukhāni ca
kim̄ nō rājyēna gōvinda kim̄ bhōgair jīvitēna vā 1.32

yēśām arthē kāṇkṣitam̄ nō rājyam̄ bhōgāḥ sukhāni ca
ta imēvasthitā yuddhē prāṇāṁs tyaktvā dhanāni ca 1.33

ācāryāḥ pitaraḥ putrās tathaiva ca pitāmahāḥ
mātulāḥ śvaśurāḥ pautrāḥ śyālāḥ sambandhinas tathā 1.34

ētān na hantum icchhāmi ghnatōpi madhusūdana
api trailōkyarājyasya hētōḥ kim̄ nu mahīkṛtē 1.35

nihatya dhārtarāṣṭrān nah̄ kā prītiḥ syājanārdana
pāpam ēvāśrayēd asmān hatvaitān ātatāyinah 1.36

tasmān nārhā vayaṁ hantum dhārtarāṣṭrān svabāndhavān
svajanam̄ hi katham̄ hatvā sukhinah̄ syāma mādhava 1.37

yadyapyētē na paśyanti lōbhōpahatacētasah̄
kulakṣayakṛtam̄ dōṣam̄ mitradrōhē ca pātakam 1.38

katham̄ na jñēyam̄ asmābhiḥ pāpād asmān nivartitum
kulakṣayakṛtam̄ dōṣam̄ prapaśyadbhir janārdana 1.39

kulakṣayē praṇāsyanti kuladharmāḥ sanātanāḥ
dharmē naṣṭē kulam kṛtsnam adharmōbhībhavaty uta 1.40

adharmābhībhavāt kṛṣṇa praduṣyanti kulastriyāḥ
strīṣu duṣṭāsu vārṣṇeya jāyatē varṇasaṅkaraḥ 1.41

saṅkarō narakāyaiva kulaghnānāṁ kulasya ca
patanti pitarō hy ēśām luptapiṇḍodakakriyāḥ 1.42

dōṣair ētaih kulaghnānāṁ varṇasaṅkarakārakaiḥ
utsādyantē jātidharmāḥ kuladharmāś ca śāśvatāḥ 1.43

utsannakuladharmānāṁ manusyānāṁ janārdana
narakē niyataṁ vāsō bhavatīty anuśuśruma 1.44

ahō bata mahat pāpam kartum vyavasitā vayam
yad rājyasukhalōbhēna hantum svajanam udyatāḥ 1.45

yadi mām apratīkāram aśastram śastrapāṇayaḥ
dhārtarāṣṭrā raṇē hanyus tan mē kṣemataram bhavēt 1.46

ēvam uktvārjunah saṅkhyē rathōpastha upāviśat
visṛjya saśaram cāpaṁ śōkasamvignamānasah 1.47

Chapter 2

atha dvitīyōdhyāyaḥ -sāṅkhya yōgaḥ

sañjaya uvāca

tam tathā kṛpayāviṣṭam aśrupūrṇākulēkṣaṇam
viṣīdantam idam vākyam uvāca madhusūdanaḥ 2.1

śrībhagavān uvāca

kutas tvā kaśmalam idam viṣamē samupasthitam
anāryajuṣṭam asvargyam akīrtikaram arjuna 2.2

klaibyam mā sma gamaḥ pārtha naitat tvayyupapadyatē
kṣudram hṛdayadaurbalyam tyaktvōttiṣṭha paramtapa 2.3

arjuna uvāca

katham bhīṣmam aham sāṅkhyē drōṇam ca madhusūdana
iṣubhiḥ pratiyōtsyāmi pūjārhāv arisūdana 2.4

gurūn ahatvā hi mahānubhāvān śrēyō bhōktum bhaikṣyam apīha lōkē
hatvārthakāmāṁstu gurunihaiva bhuñjīya bhōgān rudhirapradigdhān 2.5

na caitad vidmaḥ kataran nō garīyō yad vā jayēma yadi vā nō jayēyuḥ
yān ēva hatvā na jījīviṣāmas tēvasthitāḥ pramukhē dhārtarāṣṭrāḥ 2.6

kārpaṇyadōśopahatasvabhāvah pṛcchāmi tvāṁ dharmasammūḍhacētāḥ
yac chrēyah syān niścitam brūhi tan mē śisyastēham śādhi māṁ tvāṁ prapannam
2.7

na hi prapaśyāmi mamāpanudyād yac chōkam ucchōṣaṇam indriyāṇām
avāpya bhūmāv asapatnam ṛddham rājyam surāṇām api cādhipatyam 2.8

sañjaya uvāca

ēvam uktvā hṛṣīkēśam guḍākēśah paramtapaḥ
na yōtsya iti gōvindam uktvā tūṣṇīṁ babhūva ha 2.9

tam uvāca hṛṣīkēśah prahasann iva bhārata
sēnayōr ubhayōr madhyē viṣīdantam idam vacaḥ 2.10

śrībhagavān uvāca

aśōcyān anvaśōcas tvam̄ prajñāvādāṁś ca bhāṣasē
gatāsūn agatāsūmś ca nānuśōcanti paṇḍitāḥ 2.11

natv ēvāham̄ jātu nāsaṁ na tvam̄ nēmē janādhipāḥ
na caiva na bhaviṣyāmaḥ sarvē vayam atah param 2.12

dēhinōsmiṇ yathā dēhē kaumāram yauvanaṁ jarā
tathā dēhāntaraprāptir dhīras tatra na muhyati 2.13

mātrāsparśās tu kauntēya śītōṣṇasukhaduhkhadāḥ
āgamāpāyinōnityās tāṁs titikṣasva bhārata 2.14

yaṁ hi na vyathayanty ētē puruṣaṁ puruṣarṣabha
samaduhkhasukham̄ dhīram sōmr̄tatvāya kalpatē 2.15

nāsatō vidyatē bhāvō nābhāvō vidyatē sataḥ
ubhayōr api dṛṣṭō.antas tv anayōs tattvadarśibhiḥ 2.16

avināśi tu tad viddhi yēna sarvam idam tatam
vināśam avyayasyāsyā na kaścit kartum arhati 2.17

antavanta imē dēhā nityasyōktāḥ śarīriṇāḥ
anāśinōpramēyasya tasmād yudhyasva bhārata 2.18

ya ēnam vētti hantāram yaś cainam̄ manyatē hatam
ubhau tau na vijānītō nāyam̄ hanti na hanyatē 2.19

na jāyatē mriyatē vā kadācin nāyam̄ bhūtvā bhavitā vā na bhūyah
ajō nityah śāśvatōyam̄ purāṇō na hanyatē hanyamānē śarīrē 2.20

vēdāvināśinam̄ nityam̄ ya ēnam ajam avyayam
kathaṁ sa puruṣaḥ pārtha kam̄ ghātayati hanti kam 2.21

vāsāṁsi jīrṇāni yathā vihāya navāni gṛhṇāti narōparāṇī
tathā śarīrāṇī vihāya jīrṇānanyāni samyāti navāni dēhī 2.20

nainam chindanti śastrāṇi nainam dahati pāvakaḥ
na cainaṁ klēdayanty āpō na śoṣayati mārutaḥ 2.23

acchēdyōyam adāhyōyam aklēdyōśoṣya ēva ca
nityaḥ sarvagataḥ sthāṇur acalōyam sanātanaḥ 2.24

avyaktōyam acintyōyam avikaryōyam ucyatē
taṣmād ēvaṁ viditvainam nānuśōcītum arhasi 2.25

atha cainaṁ nityajātam nityam vā manyasē mr̄tam
tathāpi tvam mahābāhō naivam śōcītum arhasi 2.26

jātasya hi dhruvō mr̄tyur dhruvam janma mr̄tasya ca
taṣmād aparihāryērthē na tvam śōcītum arhasi 2.27

avyaktādīni bhūtāni vyaktamadhyāni bhārata
avyaktanidhanāny ēva tatra kā paridēvanā 2.28

āścaryavat paśyati kaścid ēnam āścaryavad vadati tathaiva cānyaḥ
āścaryavac cainam anyah śr̄ṇōti śrutvāpy ēnam vēda na caiva kaścit 2.29

dēhī nityam avadhyōyam dēhē sarvasya bhārata
taṣmāt sarvāṇi bhūtāni na tvam śōcītum arhasi 2.30

svadharmam api cāvēkṣya na vikampitum arhasi
dharmyād dhi yuddhāc chrēyōnyat kṣatriyasya na vidyatē 2.31

yadṛcchayā cōpapannam svargadvāram apāvṛtam
sukhinaḥ kṣatriyāḥ pārtha labhantē yuddham īdṛśam 2.32

atha cēt tvam imaṁ dhārmyam saṅgrāmam na kariṣyasi
tataḥ svadharmam kīrtim ca hitvā pāpam avāpsyasi 2.33

akīrtim cāpi bhūtāni kathayiṣyanti tēvyayām
saṁbhāvitasya cākīrtir maraṇād atiricyatē 2.34

bhayād raṇād uparataṁ māṁsyantē tvāṁ mahārathāḥ
yēśāṁ ca tvāṁ bahumatō bhūtvā yāsyasi lāghavam 2.35

avācyavādāṁś ca bahūn vadīsyanti tavāhitāḥ
nindantas tava sāmarthyām tatō duḥkhatarāṁ nu kim 2.36

hatō vā prāpsyasi svargam jitvā vā bhōkṣyasē mahīm
tasmād uttiṣṭha kauntēya yuddhāya kṛtaniścayaḥ 2.37

sukhaduḥkhē samē kṛtvā lābhālābhau jayājayau
tatō yuddhāya yujyasya naivam pāpam avāpsyasi 2.38

ēśā tēbhihitā sāṅkhyē buddhir yōgē tv imāṁ śṛṇu
buddhyā yuktō yayā pārtha karmabandham prahāsyasi 2.39

nēhābhikramanāśōsti pratyavāyō na vidyatē
svalpam apy asya dharmasya trāyatē mahatō bhayāt 2.40

vyavasāyātmikā buddhir ēkēha kurunandana
bahuśākhā hy anantāś ca buddhayōvyavasāyinām 2.41

yām imāṁ puṣpitāṁ vācam pravadanty avipaścitaḥ
vēdavādaratāḥ pārtha nānyad astīti vādinaḥ 2.42

kāmātmānah svargaparā janmakarmaphalapradām
kriyāviśeṣabahulāṁ bhōgaiśvaryagatiṁ prati 2.43

bhōgaiśvaryaprasaktānāṁ tayāpahṛtacētasām
vyavasāyātmikā buddhiḥ samādhau na vidhīyatē 2.44

traiguṇyaviṣayā vēdā nistraiguṇyō bhavārjuna
nirdvandvō nityasatvasthō niryōgakṣēma ātmavān 2.45

yāvān artha udapānē sarvataḥ samplutōdakē
tāvān sarvēṣu vēdēṣu brāhmaṇasya vijānataḥ 2.46

karmaṇy ēvādhikāras tē mā phalēṣu kadācana

mā karmaphalahētur bhūr mā tē saṅgōstv akarmaṇi 2.47

yogaṁsthah kuru karmāṇi saṅgam tyaktvā dhanañjaya
siddhyasiddhyoh samō bhūtvā samatvam yoga ucyatē 2.48

dūrēṇa hy avaram karma buddhiyogād dhanañjaya
buddhau śaraṇam anviccha kṛpaṇāḥ phalahētavah 2.49

buddhiyuktō jahātīha ubhē sukrtaḍuṣkṛtē
tasmād yogāya yujyasva yogaḥ karmasu kauśalam 2.50

karmajam buddhiyuktā hi phalam tyaktvā manīṣinah
janmabandhavinirmuktāḥ padam gacchhanty anāmayam 2.51

yadā tē mōhakalilam buddhir vyatitariṣyati
tadā gantāsi nirvēdam śrōtavyasya śrutasya ca 2.52

śrutivipratipannā tē yadā sthāsyati niścalā
samādhāv acalā buddhis tadā yogam avāpsyasi 2.53

arjuna uvāca

sthitaprajñasya kā bhāṣā samādhisthasya kēśava
sthitadhīḥ kiṁ prabhāṣēta kiṁ āśīta vrajēta kiṁ 2.54

śrībhagavān uvāca

prajahāti yadā kāmān sarvān pārtha manōgatān
ātmāny ēvātmanā tuṣṭah sthitaprajñas tadōcyatē 2.55

duḥkhēśv anudvignamanāḥ sukhēśu vigataspr̄hah
vītarāgabhayakrōdhaḥ sthitadhīr munir ucyatē 2.56

yaḥ sarvatrānabhisnēhas tattatprāpya śubhāśubham
nābhinandati na dvēṣṭi tasya prajñā pratishṭhitā 2.57

yadā samharatē cāyam kūrmōngānīva sarvaśah

indriyāṇīndriyārthēbhyas tasya prajñā pratiṣṭhitā 2.58

viṣayā vinivartantē nirāhārasya dēhinaḥ
rasavarjam rasōpy asya param dṛṣṭvā nivartatē 2.59

yatatō hy api kauntēya puruṣasya vipaścitaḥ
indriyāṇi pramāthīni haranti prasabham manah 2.60

tāni sarvāṇi samyamya yukta āśīta matparaḥ
vaśē hi yasyēndriyāṇi tasya prajñā pratiṣṭhitā 2.61

dhyāyatō viṣayān pumsaḥ saṅgas tēśūpajāyatē
saṅgāt sañjāyatē kāmaḥ kāmāt krōdhōbhijāyatē 2.62

krōdhād bhavati saṃmōhaḥ saṃmōhāt smṛtivibhramah
smṛtibhramśād buddhināśō buddhināśāt praṇāsyati 2.63

rāgadvēśavimuktais tu viṣayān indriyaiś caran
ātmavaśyair vidhēyātmā prasādam adhigacchati 2.64

prasādē sarvaduhkhānām hānir asyōpajāyatē
prasannacetasō hy āśu buddhiḥ paryavatiṣṭhatē 2.65

nāsti buddhir ayuktasya na cāyuktasya bhāvanā
na cābhāvayataḥ śāntir aśāntasya kutaḥ sukham 2.66.

indriyāṇām hi caratām yan manōnuvidhīyatē
tad asya harati prajñām vāyur nāvam ivāmbhasi 2.67

tasmād yasya mahābāhō nigṛhītāni sarvaśaḥ
indriyāṇīndriyārthēbhyas tasya prajñā pratiṣṭhitā 2.68

yā niśā sarvabhūtānām tasyām jāgarti samyamī
yasyām jāgrati bhūtāni sā niśā paśyatō munēḥ 2.69

āpūryamāṇam acalapratīṣṭham samudram āpaḥ praviśanti yadvat
tadvat kāmā yaḥ praviśanti sarvē sa śāntim āpnōti na kāmakāmī 2.70

viḥāya kāmān yaḥ sarvān pumāṁś carati niḥspṛhaḥ
nirmamō nirahaṁkāraḥ sa sāntim adhigacchhati 2.71

ēśā brāhmī sthitih pārtha naināṁ prāpya vimuhyati
sthitvāsyāṁ antakālēpi brahmanirvāṇam ṛcchati 2.72

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkrṣṇārjunasāṁvādē sāṅkhyayōgōnāma dvitīyōdhyāyah

Chapter 3

atha tṛtīyōdhyāyah - karmayōgaḥ

arjuna uvāca

jyāyasī cēt karmaṇas tē matā buddhir janārdana
tat kiṁ karmaṇi ghōrē māṁ niyōjayasi kēśava 3.1

vyāmiśrēṇēva vākyēna buddhiṁ mōhayasīva mē
tad ēkam vada niścitya yēna śrēyōham āpnuyām 3.2

śrībhagavān uvāca

lōkēśmin dvividhā niṣṭhā purā prōktā mayānagha
jñānayōgēna sāṅkhyānāṁ karmayōgēna yōginām 3.3

na karmaṇām anārambhān naiṣkarmyam puruṣōśnutē
na ca samnyasanād ēva siddhiṁ samadhigacchati 3.4

na hi kaścit kṣaṇam api jātu tiṣṭhaty akarmakṛt
kāryatē hy avaśah karma sarvah prakṛtijair guṇaiḥ 3.5

karmēndriyāṇi samyamya ya āstē manasā smaran
indriyārthān vimūḍhātmā mithyācāraḥ sa ucyatē 3.6

yas tv indriyāṇi manasā niyamyārabhatērjuna
karmaindriyaiḥ karmayōgam asaktaḥ sa viśiṣyatē 3.7

niyatam kuru karma tvam karma jyāyō hy akarmaṇah
śarīrayātrāpi ca tē na prasidhyēd akarmaṇah 3.8

yajñārthāt karmaṇōnyatra lōkōyam karmabandhanaḥ
tadarthaṁ karma kauntēya muktasaṅgaḥ samācara 3.9

sahayajñāḥ prajāḥ srstvā purōvāca prajāpatiḥ
anēna prasaviṣyadhvam ēṣa vōstv iṣṭakāmadhuk 3.10

dēvān bhāvayatānēna tē dēvā bhāvayantu vah
parasparam bhāvayantah śrēyah param avāpsyatha 3.11

iṣṭān bhōgān hi vō dēvā dāsyantē yajñabhāvitāḥ
tair dattān apradāyaibhyō yō bhuṇktē stēna ēva saḥ 3.12

yajñaśiṣṭāśinah santō mucyantē sarvakilbiṣaiḥ
bhuñjatē tē tv agham pāpā yē pacanty ātmakāraṇāt 3.13

annād bhavanti bhūtāni parjanyād annasamṛbhavaḥ
yajñād bhavati parjanyō yajñāḥ karmasamudbhavaḥ 3.14

karma brahmōdbhavam viddhi brahmākṣarasamudbhavam
tasmāt sarvagataṁ brahma nityam yajñē pratiṣṭhitam 3.15

ēvam pravartitam cakram nānuvartayatīha yaḥ
aghāyur indriyārāmō mōgham pārtha sa jīvati 3.16

yas tv ātmaratir ēva syād ātmatrptaś ca mānavaḥ
ātmāny ēva ca samtuṣṭas tasya kāryam na vidyatē 3.17

naiva tasya kṛtēnārthō nākṛtēnēha kaścana
na cāṣya sarvabhūtēṣu kaścid arthavyapāśrayaḥ 3.18

tasmād asaktaḥ satataṁ kāryam̄ karma samācara
asaktō hy ācaran karma param āpnōti pūruṣah 3.19

karmaṇaiva hi saṃsiddhim̄ āsthitā janakādayaḥ
lōkasamgraham̄ ēvāpi saṃpaśyan kartum arhasi 3.20

yadyad ācarati śrēṣṭhas tattad ēvētarō janaḥ
sa yat pramāṇam̄ kurutē lōkas tad anuvartatē 3.21

na mē pārthāsti kartavyam̄ triṣu lōkēṣu kiṃcana
nānavāptam̄ avāptavyam̄ varta ēva ca karmaṇi 3.22

yadi hy ahaṁ na vartēyam̄ jātu karmaṇy atandritaḥ
mama vartmānuvartantē manusyāḥ pārtha sarvaśah 3.23

utsīdēyur imē lōkā na kuryām̄ karma cēd aham
saṃkarasya ca kartā syām upahanyām imāḥ prajāḥ 3.24

saktāḥ karmaṇy avidvāmsō yathā kurvanti bhārata
kuryād vidvāms tathāsaktaś cikīrṣur lōkasamgraham̄ 3.25

na buddhibhēdam̄ janayēd ajñānām karmasamgiṇām
jōṣayēt sarvakarmāṇi vidvān yuktaḥ samācaran 3.26

prakṛtēḥ kriyamāṇāni guṇaiḥ karmāṇi sarvaśah
ahamkāravimūḍhātmā kartāham iti manyatē 3.27

tattvavit tu mahābāhō guṇakarmavibhāgoyōḥ
guṇā guṇēṣu vartanta iti matvā na sajjatē 3.28

prakṛtēr guṇasammūḍhāḥ sajjantē guṇakarmasu
tān akṛtsnavidō mandān kṛtsnavin na vicālayēt 3.29

mayi sarvāṇi karmāṇi saṃnyasyādhyātmacētasā
nirāśīr nirmamō bhūtvā yudhyasva vigatajvaraḥ 3.30

yē mē matam idam nityam anuīṣṭhanti mānavāḥ

śraddhāvantōnasūyantō macyantē tēpi karmabhiḥ 3.31

yē tv ētad abhyasūyantō nānutiṣṭhanti mē matam
sarvajñānavimūḍhāṁs tān viddhi naṣṭān acētasah 3.32

sadrśam cēṣṭatē svasyāḥ prakṛtēr jñānavān api
prakṛtim yānti bhūtāni nigrahaḥ kiṁ kariṣyati 3.33

indriyasyēndriyasyārthē rāgadvēṣau vyavasthitau
tayōr na vaśam āgacchhēt tau hy asya paripanthinau 3.34

śrēyān svadharmō viguṇaḥ paradharmāt svanuṣṭhitāt
svadharmē nidhanaṁ śrēyah paradharmō bhayāvahaḥ 3.35

arjuna uvāca

atha kēna prayuktōyam pāpam carati pūruṣaḥ
anicchann api vārṣṇēya balād iva niyōjitaḥ 3.36

śrībhagavān uvāca

kāma ēṣa krōdha ēṣa rajōguṇasamudbhavaḥ
mahāśanō mahāpāpmā viddhy ēnam iha vairiṇam 3.37

dhūmēnāvriyatē vanhir yathādarśō malēna ca
yathōlbēnāvṛtō garbas tathā tēnēdam āvṛtam 3.38

āvṛtam jñānam ētēna jñāninō nityavairiṇā
kāmarupēṇa kauntēya duṣpūrēṇānalēna ca 3.39

indriyāṇi manō buddhir asyādhiṣṭhānam ucyatē
ētair vimōhayaty ēṣa jñānam āvṛtya dēhinam 3.40

tasmāt tvam indriyāṇy ādau niyamya bharatarśabha
pāpmānam prajahi hy ēnam jñānavijñānanāśanam 3.41

indriyāṇi parāṇy āhur indriyēbhyāḥ param manah

manasas tu parā buddhir yō buddhēḥ paratas tu saḥ 3.42

ēvam buddhēḥ param buddhvā samstabhyātmānam ātmanā
jahi śatrum mahābāhō kāmarūpam durāsadam 3.43

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yogaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasamvādē karmayōgōnāma tṛtīyōdhyāyaḥ

Chapter 4

atha caturthōdhyāyaḥ - jñāna yogaḥ

śrībhagavān uvāca

imam vivasvatē yogaṁ prōktavān aham avyayam
vivasvān manavē prāha manur ikṣvākavēbravīt 4.1

ēvam paramparāprāptam imam rājarṣayō viduh
sa kālēnēha mahatā yōgō naṣṭah paramtapa 4.2

sa ēvāyam mayā tēdyā yogaḥ prōktaḥ purātanaḥ
bhaktōsi mē sakhā cēti rahasyam hy ētad uttamam 4.3

arjuna uvāca

aparam bhavatō janma param janma vivasvataḥ
katham ētad vijānīyām tvam ādau prōktavān iti 4.4

śrībhagavānuvāca

bahūni mē vyatītāni janmāni tava cārjuna
tāny ahaṁ vēda sarvāṇi na tvam vēttha paramtapa 4.5

ajōpi sann avyayātmā bhūtānām īśvarōpi san
prakṛtim svām adhiṣṭhāya saṁbhavāmy ātmamāyayā 4.6

yadā yadā hi dharmasya glānir bhavati bhārata
abhyutthānam adharmasya tadātmānam sṛjāmy aham 4.7

paritrāṇāya sādhūnām vināśāya ca duṣkṛtām
dharmasamsthāpanārthāya sambhavāmi yugē yugē 4.8

janma karma ca mē divyam ēvam yō vētti tattvataḥ
tyaktvā dēham punarjanma naiti mām ēti sōrjuna 4.9

vītarāgabhayakrōdhā manmayā mām upāśritāḥ
bahavō jñānatapasā pūtā madbhāvam āgatāḥ 4.10

yē yathā mām prapadyantē tāṁs tathaiva bhajāmyaham
mama vartmānuvartantē manusyāḥ pārtha sarvaśāḥ 4.11

kāṁkṣantaḥ karmaṇām siddhiḥ yajanta iha dēvatāḥ
kṣipram hi mānuṣē lōkē siddhir bhavati karmajā 4.12

cāturvarṇyam mayā srṣṭam guṇakarmavibhāgaśāḥ
tasya kartāram api mām viddhy akartāram avyayam 4.13

na mām karmāṇi limpanti na mē karmaphalē spṛhā
iti mām yōbhijānāti karmabhir na sa badhyatē 4.14

ēvam jñātvā kṛtam karma pūrvair api mumukṣubhiḥ
kuru karmaiva tasmāt tvam pūrvaiḥ pūrvataram kṛtam 4.15

kim karma kimakarmēti kavayōpy atra mōhitāḥ
tat tē karma pravakṣyāmi yaj jñātvā mōkṣyasēśubhāt 4.16

karmaṇō hy api bōddhavyam bōddhavyam ca vikarmaṇāḥ
akarmaṇāś ca bōddhavyam gahanā karmaṇō gatiḥ 4.17

karmaṇy akarma yaḥ paśyēd akarmaṇi ca karma yaḥ
sa buddhimān manusyēśu sa yuktaḥ kṛtsnakarmakṛt 4.18

yasya sarvē samārambhāḥ kāmasaṃkalpavarjitāḥ
jñānāgnidagdhakarmāṇam tam āhuḥ paṇḍitam budhāḥ 4.19

tyaktvā karmaphalāsaṅgam nityatṛptō nirāśrayaḥ
karmaṇy abhipravṛttōpi naiva kiṃcit karōti saḥ 4.20

nirāśīr yatacittātmā tyaktasarvaparigrahaḥ
śārīraṇam kēvalam karma kurvan nāpnōti kilbiṣam 4.21

yadṛcchālābhasaṃtuṣṭō dvandvātītō vimatsaraḥ
samaḥ siddhāv asiddhau ca kṛtvāpi na nibadhyatē 4.22

gatasāṅgasya muktasya jñānāvasthitacētasaḥ
yajñāyācarataḥ karma samagram pravilīyatē 4.23

brahmārpaṇam brahma havir brahmāgnau brahmaṇāhutam
brahmaiva tēna gantavyam brahmakarmasamādhinā 4.24

daivam ēvāparē yajñam yōginaḥ paryupāsatē
brahmāgnāv aparē yajñam yajñēnaivōpajuvhati 4.25

śrōtrādīnīndriyāṇy anyē samyamāgniṣu juvhati
śabdādīn viṣayān anya indriyāgniṣu juvhati 4.26

sarvāṇīndriyakarmāṇi prāṇakarmāṇi cāparē
ātmasamyamayogaṅgnau juvhati jñānadīpitē 4.27

dravyayajñās tapo-yajñā yoga-yajñās tathāparē
svādhyāyajñānaya-yajñās ca yatayaḥ samśitavratāḥ 4.28

apānē juvhati prāṇam prāṇepānam tathāparē
prāṇapānagatī ruddhvā prāṇāyāmaparāyaṇāḥ 4.29

aparē niyatāhārāḥ prāṇān prāṇeṣu juvhati
sarvēpy ētē yajñavidō yajñakṣapitakalmaṣāḥ 4.30

yajñaśiṣṭāmṛtabhujō yānti brahma sanātanam

nāyam lōkosty ayajñasya kutonyah kurusattama 4.31

ēvam bahuvidhā yajñā vitatā brahmaṇō mukhē
karmajān viddhi tān sarvān ēvam jñātvā vimoksyasē 4.32

śrēyān dravyamayād yajñāj jñānayajñah paramtapa
sarvam karmākhilaṁ pārtha jñānē parisamāpyatē 4.33

tad viddhi pranipātēna paripraśnēna sēvayā
upadēkṣyanti tē jñānam jñāninas tattvadarśinah 4.34

yaj jñātvā na punar mōham ēvam yāsyasi pāṇḍava
yēna bhūtāny aśeṣēṇa drakṣyasy ātmānī athō mayi 4.35

api cēd asi pāpēbhyaḥ sarvēbhyaḥ pāpakṛttamah
sarvam jñānaplavēnaiva vṛjinam samtarisya 4.36

yathaidhāṁsi samiddhōgnir bhasmasāt kurutērjuna
jñānāgnih sarvakarmāṇi bhasmasāt kurutē tathā 4.37

na hi jñānēna sadṛśam pavitram iha vidyatē
tat svayam yōgasamīḍhah kālēnātmani vindati 4.38

śraddhāvāṁl labhatē jñānam tatparah samyatēndriyah
jñānam labdhvā parām śāntim acirēṇādhigacchati 4.39

ajñaś cāśraddadhānaś ca samśayātmā vinaśyati
nāyam lōkosti na parō na sukham samśayātmanah 4.40

yōgasamnyastakarmāṇam jñānasaṁchinnasamśayam
ātmavantam na karmāṇi nibadhnanti dhanamjaya 4.41

tasmād ajñānasaṁbhūtam hṛtsthām jñānāsinātmanah
chittvainam samśayam yōgam ātiṣṭhōttisṭha bhārata 4.42

iti śrīmadbhagavadgītāśūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē^{re}
śrīkrṣṇārjunasaṁvādē jñānayōgōnāma caturthōdhyāyah

Chapter 5

atha pañcamōdhyāyah - karmasamnyāsa yōgaḥ

arjuna uvāca

saṁnyāsam karmaṇām krṣṇa punar yōgam ca śamsasi
yac chrēya ētayōr ēkam tan mē brūhi suniścitam 5.1

śrībhagavān uvāca

saṁnyāsaḥ karmayogaś ca niḥśrēyasakarāv ubhau
tayōs tu karmasamnyāsāt karmayogō viśiṣyatē 5.2

jñēyah sa nityasamnyāsī yō na dvēṣṭi na kāṅkṣati
nirdvandvō hi mahābāhō sukham bandhāt pramucyatē 5.3

sāṁkhyayogau pṛthag bālāḥ pravadanti na paṇḍitāḥ
ēkam apy āsthitaḥ samyag ubhayōr vindatē phalam 5.4

yat sāṁkhyaiḥ prāpyatē sthānam tad yōgair api gamyatē
ēkam sāṁkhyam ca yōgam ca yaḥ paśyati sa paśyati 5.5

saṁnyāsas tu mahābāhō duḥkham āptum ayogaṭah
yōgayuktō munir brahma nacirēṇādhigacchati 5.6

yōgayuktō viśuddhātmā vijitātmā jitēndriyah
sarvabhūtātmabhbūtātmā kurvann api na lipyatē 5.7

naiva kiṁcit karōmīti yuktō manyēta tattvavit
paśyañ śṛṇvan sprśañ jighrann aśnan gacchan svapañ śvasan 5.8

pralapan visṛjan grhṇann unmiṣan nimiṣann api
indriyāṇīndriyārthēṣu vartanta iti dhārayan 5.9

brahmaṇy ādhāya karmāṇi saṅgam tyaktvā karōti yaḥ

lipyatē na sa pāpēna padmapatram ivāmbhasā 5.10

kāyēna manasā buddhyā kēvalair indriyair api
yōginaḥ karma kurvanti saṅgam tyaktvātmāśuddhayē 5.11

yuktaḥ karmaphalam tyaktvā sāntim āpnōti naiṣṭhikīm
ayuktaḥ kāmakārēṇa phalē saktō nibadhyatē 5.12

sarvakarmāṇi manasā samnyasyāstē sukham vaśī¹
navadvārē purē dēhī naiva kurvan na kārayan 5.13

na kartṛtvam na karmāṇi lōkasya sṛjati prabhuḥ
na karmaphalaśamyōgam svabhāvas tu pravartatē 5.14

nādattē kasyacit pāpaṁ na caiva sukr̥tam vibhuḥ
ajñānēnāvṛtam jñānam tēna muhyanti jantavah 5.15

jñānēna tu tad ajñānam yēśām nāśitam ātmanah
tēśām ādityavaj jñānam prakāśayati tat param 5.16

tadbuddhayas tadātmānas tanniṣṭhās tatparāyaṇāḥ
gacchānty apunarāvṛttim jñānanirdhūtakalmaṣāḥ 5.17

vidyāvinayasampannē brāhmaṇē gavi hastini
śuni caiva śvapākē ca paṇḍitāḥ samadarśināḥ 5.18

ihaiva tair jitah sargō yēśām sāmyē sthitam manah
nirdoṣam hi samam brahma tasmat brahmaṇi tē sthitāḥ 5.19

na prahṛṣyēt priyam prāpya nōdvijēt prāpya cāpriyam
sthirabuddhir asammūḍhō brahmavid brahmaṇi sthitāḥ 5.20

bāhyasparśēṣ asaktātmā vindaty ātmani yat sukham
sa brahmayōgayuktātmā sukham akṣayam aśnutē 5.21

yē hi samsparsajā bhōgā duḥkhayōnaya ēva tē
ādyantavantaḥ kauntēya na tēṣu ramatē budhaḥ 5.22

śaknōtīhaiva yaḥ sōḍhum prāk śarīravimōkṣaṇāt
kāmakrōdhōdbhavaṇ vēgaṇ sa yuktaḥ sa sukhi naraḥ 5.23

yōntaḥsukhōntarārāmas tathāntarjyōtir ēva yaḥ
sa yōgī brahmanirvāṇam brahmabhūtōdhigacchati 5.24

labhantē brahmanirvāṇam ṛṣayaḥ kṣīṇakalmaṣāḥ
chinnadvaidhā yatātmānah sarvabhūtahitē ratāḥ 5.25

kāmakrōdhavyuktānām yatīnām yatacētasām
abhitō brahmanirvāṇam vartatē vidiṭātmanām 5.26

sparśān kṛtvā bahir bāhyāṁś cakṣuś caivāntarē bhruvōḥ
prāṇāpānau samau kṛtvā nāsābhyan taracāriṇau 5.27

yatēndriyamanōbuddhirmunir mōkṣaparāyaṇāḥ
vigatēcchābhayakrōdhō yaḥ sadā mukta ēva saḥ 5.28

bhōktāram yajñatapasām sarvalōkamahēśvaram
suḥrdam sarvabhūtānām jñātvā mām śāntim ṛcchati 5.29

iti śīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasaṁvādē karmasannyāsayogaṁ nāma pancamōdhyāyaḥ

Chapter 6

atha ṣaṣṭhōdhyāyaḥ - ātmasaṁyama yōgaḥ

śrībhagavān uvāca

anāśritaḥ karmaphalaṇ kāryaṇ karma karōti yaḥ
sa samnyāsī ca yōgī ca na niragnir na cākriyah 6.1

yam samnyāsam iti prāhur yōgaṇ tam viddhi pāṇḍava

na hy asamnyastasamkalpō yōgī bhavati kaścana 6.2

ārurukṣōr munēr yōgam karma kāraṇam ucyatē
yōgārūḍhasya tasyaiva śamaḥ kāraṇam ucyatē 6.3

yadā hi nēndriyārthēṣu na karmasv anuṣajjatē
sarvasam̄kalpasam̄nyāsī yōgārūḍhas tadōcyatē 6.4

uddharēd ātmanātmānam nātmānam avasādayēt
ātmaiva hy ātmanō bandhur ātmaiva ripur ātmanaḥ 6.5

bandhur ātmātmanas tasya yēnātmaivātmanā jitah
anātmanas tu śatrutvē vartētātmaiva śatruvat 6.6

jitātmanaḥ praśāntasya paramātmā samāhitah
śītōṣṇasukhaduhkhēṣu tathā mānāpamānayoh 6.7

jñānavijñānatṛptātmā kūṭasthō vijitēndriyah
yukta ity ucyatē yōgī samalōṣṭāśmakāñcanah 6.8

suhṛnmitrāryudāśinamadhyasthadvēṣyabandhusu
sādhuṣv api ca pāpēṣu samabuddhir viśiṣyatē 6.9

yōgī yuñjīta satatam ātmānam rahasī sthitah
ēkākī yatacittātmā nirāśīr aparigrahaḥ 6.10

śucau dēśē pratiṣṭhāpya sthiram āsanam ātmanaḥ
nātyucchritam nātinīcam cailājinakuśottaram 6.11

tatraikāgram manaḥ kṛtvā yatacittēndriyakriyah
upaviṣyāsanē yuñjyād yōgam ātmaviśuddhayē 6.12

samam kāyaśirōgrīvam dhārayann acalam sthirah
saṃprēkṣya nāsikāgram svam diśaś cānavalōkayan 6.13

praśāntātmā vigatabhīr brahmaśārivratē sthitah
manaḥ saṃyamya maccittō yukta āśīta matparaḥ 6.14

yuñjann ēvam̄ sadātmānam̄ yōgī niyatamānasah
śāntim̄ nirvāṇaparamām̄ matsamsthām adhigacchati 6.15

nātyaśnatas tu yōgōsti na caikāntam anaśnataḥ
na cātisvapnaśilasya jāgratō naiva cārjuna 6.16

yuktāhāravihārasya yuktacēṣṭasya karmasu
yuktasvapnāvabōdhasya yōgō bhavati duḥkhahā 6.17

yadā viniyatam̄ cittam̄ ātmāny ēvāvatiṣṭhatē
niḥspṛhaḥ sarvakāmēbhyō yukta ity ucyatē tadaḥ 6.18

yathā dīpō nivātasthō nēṅgatē sōpamā smṛtā
yōginō yatacittasya yuñjatō yōgam̄ ātmānah 6.19

yatrōparamatē cittam̄ niruddham̄ yōgasēvayā
yatra caivātmanātmānam̄ paśyann ātmani tuṣyati 6.20

sukham̄ ātyantikam̄ yat tad buddhigrāhyam atīndriyam
vētti yatra na caivāyam̄ sthitaś calati tattvataḥ 6.21

yam̄ labdhvā cāparam̄ lābhām̄ manyatē nādhikam̄ tataḥ
yasmin sthitō na duḥkhēna guruṇāpi vicālyatē 6.22

tam̄ vidyād.h duḥkhasamyōgaviyōgam̄ yōgasamjñitam
sa niścayēna yōktavyō yōgōnirviṇṇacētasā 6.23

saṅkalpaprabhavān kāmāms tyaktvā sarvān aśēṣataḥ
manasaivēndriyagrāmaṁ viniyamya samantataḥ 6.24

śanaiḥ śanair uparamēd buddhyā dhṛtigṛhītayā
ātmasamsthām̄ manaḥ kṛtvā na kiṃcid api cintayēt 6.25

yatō yatō niścarati manaś cañcalam asthiram
tatas tatō niyamyaitad̄ ātmāny ēva vaśam̄ nayēt 6.26

praśāntamanasam hy ēnam yōginam sukham uttamam
upaiti śāntarajasam brahmabhūtam akalmašam 6.27

yuñjann ēvam sadātmānam yōgī vigatakalmašah
sukhēna brahmaśparśam atyantaṁ sukham aśnutē 6.28

sarvabhūtastham ātmānam sarvabhūtāni cātmani
īkṣatē yōgayuktātmā sarvatra samadarśanaḥ 6.29

yō mām paśyati sarvatra sarvam ca mayi paśyati
tasyāhaṁ na praṇaśyāmi sa ca mē na praṇaśyati 6.30

sarvabhūtasthitam yō mām bhajaty ēkatvam āsthitaḥ
sarvathā vartamānōpi sa yōgī mayi vartatē 6.31

ātmaupamyēna sarvatra samam paśyati yōrjuna
sukhaṁ vā yadi vā duḥkhaṁ sa yōgī paramō mataḥ 6.32

arjuna uvāca

yōyam yōgas tvayā prōktah sāmyēna madhusūdana
ētasyāhaṁ na paśyāmi cañcalatvāt sthitim sthirām 6.33

cañcalam hi manah kṛṣṇa pramāthi balavad dṛḍham
tasyāhaṁ nigrahaṁ manyē vāyōr iva suduṣkaram 6.34

śrībhagavān uvāca

asañśayam mahābāhō manō durnigrahaṁ calam
abhyāsēna tu kauntēya vairāgyēṇa ca gṛhyatē 6.35

asamyatātmanā yōgō duśprāpa iti mē matih
vaśyātmanā tu yatatā śakyōvāptum upāyataḥ 6.36

arjuna uvāca

ayatiḥ śraddhayōpētō yōgāc calitamānasah

aprāpya yōgasamsiddhim kām gatim kṛṣṇa gacchati 6.37

kacchin nōbhayavibhraṣṭaś chinnābhram iva naśyati
apratiṣṭhō mahābāhō vimūḍhō brahmaṇah pathi 6.38

ētan mē samśayam kṛṣṇa chēttum arhasy aśeṣataḥ
tvadanyah samśayasyāsyā chēttā na hy upapadyatē 6.39

śrībhagavān uvāca

pārtha naivēha nāmutra vināśas tasya vidyatē
na hi kalyāṇakṛt kaścid durgatim tāta gacchati 6.40

prāpya puṇyakṛtām lōkān uśitvā śāśvatih samāḥ
śucinām śrimatām gēhē yōgabhraṣṭōbhijāyatē 6.41

athavā yōginām ēva kulē bhavati dhīmatām
ētad dhi durlabhataram lōkē janma yad īdṛśam 6.42

tatra tam buddhisamyōgam labhatē paurvadēhikam
yatate ca tatō bhūyah samsiddhau kurunandana 6.43

pūrvābhyaśēna tēnaiva hriyatē hy avaśōpi saḥ
jijñāsur api yōgasya śabdabrahmātivartatē 6.44

prayatnād yatamānas tu yōgī samśuddhakilbiṣaḥ
anēkajanmasaṁsiddhas tatō yāti parām gatim 6.45

tapasvibhyōdhikō yōgī jñānibhyōpi matōdhikaḥ
karmibhyaś cādhikō yōgī tasmād yōgī bhavārjuna 6.46

yōginām api sarvēśām madgatēnāntarātmanā
śraddhāvān bhajatē yō mām sa mē yuktatamō mataḥ 6.47

iti śrimadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasamvādē ātmasaṁyamayōgōnāma ṣaṣṭhōdhyāyah

Chapter 7

atha saptamōdhyāyaḥ -jñānavijñāna yōgaḥ

śrībhagavān uvāca

mayy āsaktamanāḥ pārtha yōgam yuñjan madāśrayaḥ
asamśayam samagram mām yathā jñāsyasi tac chṛṇu 7.1

jñānam tēham savijñānam idam vakṣyāmy aśeṣataḥ
yaj jñātvā nēha bhūyō. anyaj jñātavyam avaśiyatē 7.2

manuṣyāṇāṁ sahasrēsu kaścid yatati siddhayē
yatatām api siddhānāṁ kaścin mām vētti tattvataḥ 7.3

bhūmir āpōnalō vāyuḥ kham manō buddhir ēva ca
ahamkāra itīyam mē bhinnā prakṛtir aṣṭadhā 7.4

aparēyam itas tvanyāṁ prakṛtim viddhi mē parām
jīvabhūtām mahābāhō yayēdam dhāryatē jagat 7.5

ētadyonīni bhūtāni sarvāṇīty upadhāraya
aham kṛtsnasya jagataḥ prabhavaḥ pralayas tathā 7.6

mattaḥ parataram nānyat kiṃcid asti dhanamjaya
mayi sarvam idam prōtam sūtrē maṇigaṇā iva 7.7

rasō. aham apsu kauntēya prabhāsmi śaśisūryayōḥ
praṇavaḥ sarvavēdēsu śabdaḥ khē pauruṣam nr̄su 7.8

puṇyō gandhaḥ pṛthivyām ca tējaś cāsmi vibhāvasau
jīvanam sarvabhūtēsu tapaś cāsmi tapasviṣu 7.9

bījam mām sarvabhūtānām viddhi pārtha sanātanam
buddhir buddhimatām asmi tējas tējasvinām aham 7.10

balam̄ balavatām̄ cāham̄ kāmarāgavivarjitam
dharmāviruddhō bhūtēṣu kāmō.asmi bharatarṣabha 7.11.

yē caiva sātvikā bhāvā rājasās tāmasāś ca yē
matta ēvēti tān viddhi na tv aham̄ tēṣu tē mayi 7.12

tribhir gunamayaир bhāvair ēbhiḥ sarvam idam jagat
mōhitam̄ nābhijānāti mām ēbhyaḥ param avyayam 7.13

daivī hy ēśā gunamayī mama māyā duratyayā
mām ēva yē prapadyantē māyām ētām taranti tē 7.14

na mām duṣkṛtinō mūḍhāḥ prapadyantē narādhamāḥ
māyayāpahṛtajñānā āsuram̄ bhāvam āśritāḥ 7.15

caturvidhā bhajantē mām janāḥ sukṛtinōrjuna
ārtō jījñāsur arthārthī jñānī ca bharatarṣabha 7.16

tēṣām̄ jñānī nityayukta ēkabhaktir viśiṣyatē
priyō hi jñāninōtyartham aham̄ sa ca mama priyah 7.17

udārāḥ sarva ēvaitē jñānī tv ātmaiva mē matam
āsthitaḥ sa hi yuktātmā mām ēvānuttamām gatim 7.18

bahūnām̄ janmanām antē jñānavān mām prapadyatē
vāsudēvah̄ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ 7.19

kāmais tais tair hṛtajñānāḥ prapadyantēnyadēvatāḥ
tam̄ tam̄ niyamam̄ āsthāya prakṛtyā niyatāḥ svayā 7.20

yō yō yām̄ yām̄ tanum̄ bhaktaḥ śraddhayārcitum icchatī
tasya tasyācalām̄ śraddhām̄ tām ēva vidadhāmy aham 7.21

sa tayā śraddhayā yuktaḥ tasyārādhanam īhatē
labhatē ca tataḥ kāmān mayaivāḥ vihitān hi tān 7.22

antavat tu phalam̄ tēṣām̄ tad bhavaty alpamēdhasām

dēvān dēvayajō yānti madbhaktā yānti mām api 7.23

avyaktaṁ vyaktim āpannaṁ manyantē mām abuddhayaḥ
param bhāvam ajānantō mamāvyayam anuttamam 7.24

nāham prakāśaḥ sarvasya yōgamāyāsamāvṛtaḥ
mūḍhōyaṁ nābhijānāti lōkō mām ajam avyayam 7.25

vēdāham samatītāni vartamānāni cārjuna
bhaviṣyāṇi ca bhūtāni mām tu vēda na kaścana 7.26

icchādvēśasamutthēna dvandvamōhēna bhārata
sarvabhūtāni saṁmōhaṁ sargē yānti paramtapa 7.27

yēśām tv antagataṁ pāpaṁ janānām puṇyakarmaṇām
tē dvandvamōhanirmuktā bhajantē mām dr̄dhavratāḥ 7.28

jarāmaranamōkṣāya mām āśritya yatanti yē
tē brahma tad viduḥ kṛtsnam adhyātmam karma cākhilam 7.29

sādhibhūtādhidaivam mām sādhiyajñam ca yē viduḥ
prayāṇakālēpi ca mām tē vidur yuktacētasah 7.30

iti śīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkrṣṇārjunasarvādē jñānavijñānayogaṁ saptamōdhyāyah

Chapter 8

atha aşṭamōdhyāyah - akṣaraparabrahma yōgaḥ

arjuna uvāca

kim tad brahma kim adhyātmam kim karma puruṣottama
adhibhūtam ca kim prōktam adhidaivam kim ucyatē 8.1

adhiyajñah katham kōtra dēhēsmīn madhusūdana
prayāṇakālē ca katham jñeyōsi niyatātmabhiḥ 8.2

śrībhagavān uvāca

akṣaram brahma paramam svabhāvōdhyātmam ucyatē
bhūtabhāvōdbhavakarō visargah karmasamjñitah 8.3

adhibhūtam kṣarō bhāvah puruṣaś cādhidaivatam
adhiyajñōham ēvātra dēhē dēhabhṛtām vara 8.4

antakālē ca mām ēva smaran muktvā kalēvaram
yah prayāti sa madbhāvam yāti nāsty atra samśayaḥ 8.5

yam yam vāpi smaran bhāvam tyajaty antē kalēvaram
tam tam ēvaiti kauntēya sadā tadbhāvabhāvitah 8.6

tasmāt sarvēṣu kālēṣu mām anusmara yudhya ca
mayy arpitanōbuddhir mām ēvaiṣyasy asamśayaḥ 8.7

abhyāsayōgayuktēna cētasā nānyagāminā
paramam puruṣam divyam yāti pārthānucintayan 8.8

kavim purāṇam anuśāsitāram aṇōr aṇīyāṁsam anusmarēd yah
sarvasya dhātāram acintyarūpam ādityavarṇam tamasaḥ parastāt 8.9

prayāṇakālē manasācalēna bhaktyā yuktō yōgabalēna caiva
bhruvōr madhyē prāṇamāvēṣya samyak sa tam param puruṣamupaiti divyam 8.10

yad akṣaram vēdavidō vadanti viśanti yad yatayō vītarāgāḥ
yad icchantō brahmacaryam caranti tat tē padam samgrahēṇa pravakṣyē 8.11

sarvadvārāṇi samyamya manō hṛdi nirudhya ca
mūrdhny ādhāyātmanah prāṇam āsthito yōgadhāraṇām 8.12

ōm ity ēkākṣaram brahma vyāharan mām anusmaran
yah prayāti tyajan dēham sa yāti paramām gatim 8.13

ananyacētāḥ satataṁ yō māṁ smarati nityaśah
tasyāhaṁ sulabhaḥ pārtha nityayuktasya yōginaḥ 8.14

mām upētya punarjanma duḥkhālayam aśāsvatam
nāpnuvanti mahātmānah saṃsiddhim paramām gatāḥ 8.15

ā brahmabhuvanāl lōkāḥ punarāvartinōrjuna
mām upētya tu kaunteya punarjanma na vidyatē 8.16

sahasrayugaparyantam ahar yad brahmaṇō viduh
rātrīm yugasasrāntām tē.ahōrātravidō janāḥ 8.17

avyaktād vyaktayaḥ sarvāḥ prabhavanty aharāgamē
rātryāgamē pralīyantē tatraivāvyaktasamjñakē 8.18

bhūtagrāmaḥ sa ēvāyaṁ bhūtvā bhūtvā pralīyatē
rātryāgamēvaśah pārtha prabhavaty aharāgamē 8.19

paras tasmāt tu bhāvonyōvyaktōvyaktāt sanātanaḥ
yah sa sarvēṣu bhūtēṣu naśyatsu na vinaśyati 8.20

avyaktōkṣara ity uktas tam āhuḥ paramām gatim
yam prāpya na nivartantē tad dhāma paramam mama 8.21

puruṣaḥ sa paraḥ pārtha bhaktyā labhyas tv ananyayā
yasyāntaḥsthāni bhūtāni yēna sarvam idam tatam 8.22

yatra kālē tv anāvṛttim āvṛttim caiva yōginaḥ
prayātā yānti tam kālam vakṣyāmi bharatarṣabha 8.23

agnir jōtir ahaḥ śuklaḥ ṣaṇmāsā uttarāyaṇam
tatra prayātā gacchanti brahma brahmavidō janāḥ 8.24

dhūmō rātris tathā krṣṇaḥ ṣaṇmāsā dakṣiṇāyanam
tatra cāndramasam jyōtir yōgi prāpya nivartatē 8.25

śuklakṛṣṇē gatī hy ētē jagataḥ śāsvatē matē
ēkayā yāty anāvṛttim anyayāvartatē punah 8.26

naitē sṛtī pārtha jānan yōgī muhyati kaścana
tasmāt sarvēsu kālēsu yōgayuktō bhavārjuna 8.27

vēdēsu yajñēsu tapaḥsu caiva dānēsu yat puṇyaphalam pradiṣṭam
atyēti tat sarvam idam viditvā yōgī param sthānam upaiti cādyam 8.28

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē¹
śrīkṛṣṇārjunasamvādē akṣaraparabrahmayōgōnāma aṣṭamōdhyāyah

Chapter 9

atha navamōdhyāyah - rājavidyā rājaguhya yōgah

śrībhagavān uvāca

idam tu tē guhyatamam pravakṣyāmy anasūyavē
jñānam vijñānasahitam yaj jñātvā mōkṣyasēśubhāt 9.1

rājavidyā rājaguhyam pavitram idam uttamam
pratyakṣāvagamam dharmyam susukham kartum avyayam 9.2

aśraddadhānāḥ puruṣā dharmasyāsyā paraṁtapa
aprāpya mām nivartantē mr̄tyusamsāravartmani 9.3

mayā tatam idam sarvam jagad avyaktamūrtinā
matsthāni sarvabhūtāni na cāham tēṣv avasthitah 9.4

na ca matsthāni bhūtāni paśya mē yōgam aiśvaram
bhūtabhṛṇ na ca bhūtasthō mamātmā bhūtabhāvanaḥ 9.5

yathākāśasthitō nityam vāyuḥ sarvatragō mahān
tathā sarvāṇi bhūtāni matsthānīty upadhāraya 9.6

sarvabhūtāni kauntēya prakṛtiṁ yānti māmikām
kalpakṣayē punas tāni kalpādau visṛjāmy aham 9.7

prakṛtiṁ svām avaṣṭabhyā visṛjāmi punaḥ punaḥ
bhūtagrāmam imam kṛtsnam avaśam prakṛter vaśat 9.8

na ca mām tāni karmāṇi nibadhnanti dhanamjaya
udāśīnavad āśīnam asaktam tēṣu karmasu 9.9

mayādhyakṣēṇa prakṛtiḥ sūyatē sacarācaram
hētunānēna kauntēya jagad viparivartatē 9.10

avajānanti mām mūḍhā mānuṣīm tanum āśritam
param bhāvam ajānantō mama bhūtamahēśvaram 9.11

mōghāśā mōghakarmāṇō mōghajñānā vicētasah
rākṣasīm āsurīm caiva prakṛtiṁ mōhinīm śritāḥ 9.12

mahātmānas tu mām pārtha daivīm prakṛtim āśritāḥ
bhajanty ananyamanasō jñātvā bhūtādim avyayam 9.13

satataṁ kīrtayantō mām yatantaś ca dṛḍhavratāḥ
namasyantaś ca mām bhaktyā nityayuktā upāsatē 9.14

jñānayajñēna cāpy anyē yajantō mām upāsatē
ēkatvēna pṛthaktvēna bahudhā viśvatōmukham 9.15

aham kratur aham yajñāḥ svadhāham aham auṣadham
mantrō.aham aham ēvājyam aham agnir ahaṁ hutam 9.16

pitāham asya jagatō mātā dhātā pitāmahaḥ
vēdyam pavitram ḥōmkāra ḥk sāma yajur ēva ca 9.17

gatir bhartā prabhuḥ sākṣī nivāsaḥ śaraṇam suhṛt
prabhavaḥ pralayaḥ sthānam nidhānam bījam avyam 9.18

tapāmy aham aham varṣam nigrṇhāmy utsṛjāmi ca
amṛtam caiva mr̄tyuś ca sad asac cāham arjuna 9.19

traividyā mām sōmapāḥ pūtāpāḥ yajñair iṣṭvā svargatīm prārthayantē
tē puṇyam āśadya surēndralokam aśnanti divyān divi dēvabhōgān 9.20

tē tam bhuktvā svargalokam viśālam kṣīṇē puṇyē martyalokam viśanti
ēvam trayīdharmam anuprapannā gatāgataṁ kāmakāmā labhantē 9.21

ananyāś cintayantō mām yē janāḥ paryupāsatē
tēśām nityābhīyuktānām yōgakṣemam vahāmy aham 9.22

yēpy anyadēvatābhaktā yajantē śraddhayānvitāḥ
tēpi mām ēva kauntēya yajanty avidhipūrvakam 9.23

aham hi sarvayajñānām bhōktā ca prabhur ēva ca
na tu mām abhijānanti tattvēnātaś cyavanti tē 9.24

yānti dēvavratā dēvān pitṛn yānti pitṛvratāḥ
bhūtāni yānti bhūtējyā yānti madyājinōpi mām 9.25

patram puṣpam phalam tōyam yō mē bhaktyā prayacchati
tad aham bhaktyupahṛtam aśnāmi prayatātmanah 9.26

yat karōsi yad aśnāsi yaj juhōsi dadāsi yat
yat tapasyasi kauntēya tat kuruṣva madarpaṇam 9.27

śubhāśubhaphalair ēvam mōkṣyasē karmabandhanaiḥ
saṁnyāsayogaṁyuktātmā vimuktō mām upaiṣyasi 9.28

samōham sarvabhūtēṣu na mē dvēṣyōsti na priyah
yē bhajanti tu mām bhaktyā mayi tē tēṣu cāpy aham 9.29

api cēt sudurācārō bhajatē mām ananyabhāk
sādhus ēva sa mantavyah samyag vyavasitō hi saḥ 9.30

kṣipram bhavati dharmātmā ūśvacchāntim nigacchhati

kauntēya pratijānīhi na mē bhaktah prāṇasyati 9.31

māṁ hi pārtha vyapāśritya yēpi syuḥ pāpayōnayaḥ
striyō vaiśyās tathā śūdrās tēpi yānti parām gatim 9.32

kim punar brāhmaṇāḥ puṇyā bhaktā rājarśayas tathā
anityam asukham lōkam imam prāpya bhajasva mām 9.33

manmanā bhava madbhaktō madyājī māṁ namaskuru
mām ēvaiṣyasi yuktvaivam ātmānam matparāyaṇah 9.34

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yogaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasāṁvādē rājavidyārājaguhyayogaṁ nāma navāmōdhyāyah

Chapter 10

atha daśamōdhyāyah - vibhuti yogaḥ

śrībhagavānuvāca

bhūya ēva mahābāhō śrenu mē paramam vacah
yat tēham prīyamāṇāya vakṣyāmi hitakāmyayā 10.1

na mē viduh suragaṇāḥ prabhavam na maharṣayah
aham ādir hi dēvānām maharṣīnām ca sarvaśah 10.2

yō mām ajam anādim ca vētti lōkamahēśvaram
asaṁmūḍhaḥ sa martyēṣu sarvapāpaiḥ pramucyatē 10.3

buddhir jñānam asaṁmōhaḥ kṣamā satyam damah śamaḥ
sukham duḥkham bhavōbhāvō bhayam cābhayam ēva ca 10.4

ahimsā samatā tuṣṭis tapō dānam yaśōyaśah
bhavanti bhāvā bhūtānām matta ēva pr̄thagvidhāḥ 10.5

maharṣayah sapta pūrvē catvārō manavas tathā
madbhāvā mānasā jātā yēśāṁ lōka imāḥ prajāḥ 10.6

ētāṁ vibhūtim yōgam ca mama yō vētti tattvataḥ
sōvikampēna yōgēna yujyatē nātra samśayaḥ 10.7

aham sarvasya prabhavō mattaḥ sarvam pravartatē
iti matvā bhajantē mām budhā bhāvasamanvitāḥ 10.8

maccittā madgataprāṇā bōdhayantaḥ parasparam
kathayantaś ca mām nityam tuṣyanti ca ramanti ca 10.9

tēśāṁ satatayuktānāṁ bhajatāṁ prītipūrvakam
dadāmi buddhiyōgam tam yēna mām upayānti tē 10.10

tēśāṁ ēvānukampārtham aham ajñānajam tamah
nāśayāmy ātmabhāvasthō jñānadīpēna bhāsvatā 10.11

arjuna uvāca

param brahma param dhāma pavitram paramam bhavān
puruṣam sāśvatam divyam ādidēvam ajam vibhum 10.12

āhus tvām ṛṣayah sarvē dēvarśir nāradas tathā
asitō dēvalō vyāsaḥ svayam caiva bravīṣi mē 10.13

sarvam ētad ṛtam manyē yan mām vadasi kēśava
na hi tē bhagavan vyaktim vidur dēvā na dānavāḥ 10.14

svayam ēvātmanātmānam vēttha tvam puruṣottama
bhūtabhāvana bhūtēśa dēvadēva jagatpatē 10.15

vaktum arhasy aśēṣēṇa divyā hy ātmavibhūtayaḥ
yābhir vibhūtibhir lōkān imāṁs tvam vyāpya tiṣṭhasi 10.16

katham vidyām aham yōgiṁs tvām sadā paricintayan
kēṣu kēṣu ca bhāvēṣu cintyōsi bhagavan mayā 10.17

vistarēṇātmanō yōgam vibhūtim ca janārdana
bhūyaḥ kathaya trptir hi śṛṇvatō nāsti mēmṛtam 10.18

śrībhagavān uvāca

hanta tē kathayiṣyāmi divyā hy ātmavibhūtayah
prādhānyataḥ kuruśrēṣṭha nāsty antō vistarasya mē 10.19

aham ātmā guḍākēśa sarvabhūtāśayasthitāḥ
aham ādiś ca madhyam ca bhūtānām anta ēva ca 10.20

ādityānām aham viṣṇur jyotiṣām ravir amśumān
marīcir marutām asmi nakṣatrāṇām aham śaśī 10.21

vēdānām sāmavēdōsmi dēvānām asmi vāsavah
indriyāṇām manaś cāsmi bhūtānām asmi cētanā 10.22

rudrāṇām śāmkaraś cāsmi vittēśō yakṣarakṣasām
vasūnām pāvakaś cāsmi mēruḥ śikhariṇām aham 10.23

purōdhasām ca mukhyam mām viddhi pārtha bṛhaspatim
sēnānīnām aham skandah sarasām asmi sāgarah 10.24

mahaṛṣīnām bhṛgur aham girām asmy ēkam akṣaram
yajñānām japayajñōsmi sthāvarāṇām himālayah 10.25

aśvatthah sarvavṛkṣāṇām dēvarṣīnām ca nāradah
gandharvāṇām citrarathaḥ siddhānām kapilō muniḥ 10.26

uccaiḥśravasam aśvānām viddhi mām amṛtōdbhavam
airāvatām gajēndrāṇām narāṇām ca narādhipam 10.27

āyudhānām aham vajraṁ dhēnūnām asmi kāmadhuk
prajanaś cāsmi kandarpaḥ sarpāṇām asmi vāsukiḥ 10.28

anantaś cāsmi nāgānām varuṇō yādasām aham

pitṛṇām aryamā cāsmi yamaḥ samyamatām aham 10.29

pralhādaś cāsmi daityānām kālah kalayatām aham
mrgāṇām ca mrgēndrōhaṁ vainatēyaś ca pakṣīṇām 10.30

pavanaḥ pavatām asmi rāmaḥ śastrabhṛtām aham
jhaṣāṇām makaraś cāsmi strōtasām asmi jāhnavī 10.31

sargāṇām ādir antaś ca madhyam caivāham arjuna
adhyātmavidyā vidyānām vādah pravadatām aham 10.32

akṣarāṇām akārōsmi dvandvah sāmāsikasya ca
aham ēvākṣayaḥ kālō dhātāhaṁ viśvatōmukhaḥ 10.33

mṛtyuḥ sarvaharaś cāham udbhavaś ca bhaviṣyatām
kīrtih śrīr vāk ca nārīṇām smṛtir mēdhā dhṛtiḥ kṣamā 10.34

bṛhatsāma tathā sāmnām gāyatrī chandasām aham
māsānām mārgaśīrṣōham ḥtūnām kusumākaraḥ 10.35

dyutam chalayatām asmi tējas tējasvinām aham
jayōsmi vyavasāyōsmi sattvam sattvavatām aham 10.36

vṛṣṇīnām vāsudēvōsmi pāṇḍavānām dhanamjayaḥ
munīnām apy ahaṁ vyāsaḥ kavīnām uśanā kaviḥ 10.37

daṇḍō damayatām asmi nītir asmi jīgīsatām
maunam caivāsmi guhyānām jñānam jñānavatām aham 10.38

yac cāpi sarvabhūtānām bījam tad aham arjuna
na tad asti vinā yat syān mayā bhūtam carācaram 10.39

nāntōsti mama divyānām vibhūtīnām paramtapa
ēṣa tūddēśataḥ prōktō vibhūtēr vistarō mayā 10.40

yad yad vibhūtimat sattvam śrīmad ūrjitam ēva vā
tat tad ēvāvagaccha tvam mama tējōṁśasaṁbhavam 10.41

athavā bahunaitēna kiṁ jñātēna tavārjuna
viṣṭabhyāham idam kṛtsnam ēkāṁśēna sthitō jagat 10.42

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē¹
śrīkṛṣṇārjunasamvādē vibhūtiyōgōnāma daśāmōdhyāyah

Chapter 11

athaikādaśōdhyāyah - viśvarūpa sandarśana yōgah

arjuna uvāca

madanugrahāya paramam̄ guhyam adhyātmasaṁjñitam
yat tvayōktaṁ vacas tēna mōhōyam vigatō mama 11.1

bhavāpyayau hi bhūtānāṁ śrutau vistaraśō mayā
tvattah kamalapatrākṣa māhātmyam api cāvyayam 11.2

ēvam ētad yathāttha tvam ātmānaṁ paramēśvara
draṣṭum icchāmi tē rūpam aiśvaram puruṣottama 11.3

manyasē yadi tac chakyam̄ mayā draṣṭum iti prabhō
yōgēśvara tatō mē tvam̄ darśayātmānam avyayam 11.4

śrībhagavān uvāca

paśya mē pārtha rūpāṇi śataśōtha sahastraśah
nānāvidhāni divyāni nānāvarṇākṛtīni ca 11.5

paśyādityān vasūn rudrān aśvinau marutas tathā
bahūny adṛṣṭapūrvāṇi paśyāścaryāṇi bhārata 11.6

ihaikastham jagat kṛtsnam̄ paśyādya sacarācaram
mama dēhē guḍākēśa yac cānyad draṣṭum icchasi 11.7

na tu māṁ śakyasē draṣṭum anēnaiva svacakṣuṣā
divyam̄ dadāmi tē cakṣuh paśya mē yōgam aiśvaram 11.8

sañjaya uvāca

ēvam uktvā tatō rājan mahāyōgēśvarō hariḥ
darśayām āsa pārthāya paramam̄ rūpam aiśvaram 11.9

anēkavaktranayanam anēkādbhutadarśanam
anēkadivyābharaṇam̄ divyānēkōdyatāyudham 11.10

divyamālyāmbaradharam̄ divyagandhānulēpanam
sarvāścaryamayam̄ dēvam anantam̄ viśvatōmukham 11.11

divi sūryasahastrasya bhavēd yugapad utthitā
yadi bhāḥ sadṛśī sā syād bhāsas tasya mahātmanah 11.12

tatraikastham jagat kṛtsnam̄ pravibhaktam anēkadhdā
apaśyat dēvadēvasya śarīrē pāṇḍavas tadā 11.13

tataḥ sa vismayāviṣṭō hṛṣṭarōmā dhanamjayah
praṇamya śirasā dēvam̄ kṛtāñjalir abhāṣata 11.14

arjuna uvāca

paśyāmi dēvāṁs tava dēva dēhēsarvāṁs tathā bhūtaviśeṣasamghān
brahmāṇam̄ īśam̄ kamalāsanastham̄ ṛṣīm̄ ca sarvān uragāṁs ca divyān 11.15

anēkabāhūdaravaktranētram̄ paśyāmi tvāṁ sarvatōnantarūpam
nāntam̄ na madhyam̄ na punas tavādim̄ paśyāmi viśvēśvara viśvarūpa 11.16

kirīṭinam̄ gadinam̄ cakriṇam̄ ca tējōrāśim̄ sarvatō dīptimantam
paśyāmi tvāṁ durnirīkṣyam̄ samantād dīptānalārkadyutim apramēyam 11.17

tvam akṣaram̄ paramam̄ vēditavyam̄ tvam asya viśvasya param̄ nidhānam
tvam avyayaḥ śāśvatadharmaṇīoptā sanātanas tvam̄ puruṣō matō mē 11.18

anādimadhyāntam anantavīryam anantabāhum ūśisūryanētram
paśyāmi tvām dīptahutāśavaktram svatējasā viśvam idam tapantam 11.19

dyāvāpr̄thivyōr idam antaram hi vyāptam tvayaikēna diśaś ca sarvāḥ
drṣṭvādbhutam rupam ugram tavēdam lōkatrayam pravyathitam mahātman 11.20

amī hi tvām surasamghā viśanti kēcid bhītāḥ prāñjalayō grṇanti
svastīty uktvā maharśisiddhasamghāḥ stuvanti tvām stutibhiḥ puṣkalābhiḥ 11.21

rudrādityā vasavō yē ca sādhyā viśvēśvinau marutaś cōśmapāś ca
gandharvayakṣāsurasiddhasamghā vīkṣantē tvām vismitāś caiva sarvē 11.22

rūpam mahat tē bahuvaktranētram mahābāhō bahubāhūrupādam
bahūdaram bahudañṣṭrākarālam drṣṭvā lōkāḥ pravyathitās tathāham 11.23

nabhaḥspr̄śam dīptam anēkavarṇam vyāttānanam dīptaviśālanētram
drṣṭvā hi tvām pravyathitāntarātmādhṛtim na vindāmi śamaṁ ca viṣṇo 11.24

damṣṭrākarālāni ca tē mukhāni drṣṭvaiva kālānalasaṁnibhāni
diśo na jānē na labhē ca śarma prasīda dēvēśa jagannivāsa 11.25

amī ca tvām dhṛtarāṣṭrasya putrāḥsarvē sahaivāvanipālasamghaiḥ
bhīṣmō drōṇaḥ sūtaputras tathāsau sahāsmadīyair api yōdhamukhyaiḥ 11.26

vaktrāṇi tē tvaramāṇā viśanti damṣṭrākarālāni bhayānakāni
kēcid vilagnā daśanāntarēśu samdṛsyantē cūrṇitair uttamāṅgaiḥ 11.27

yathā nadīnām bahavōmbuvēgāḥ samudram ēvābhīmukhā dravanti
tathā tavāmī naralōkavīrā viśanti vaktrāṇy abhivijvalanti 11.28

yathā pradīptam jvalanam pataṅgā viśanti nāśāya samṛddhavēgāḥ
tathaiva nāśāya viśanti lokas tavāpi vaktrāṇi samṛddhavēgāḥ 11.29

lēlihyasē grasamānah samantāl lōkān samagrān vadanair jvaladbhiḥ
tējōbhir ḥpūrya jagat samagram bhāsas tavōgrāḥ pratapanti viṣṇo 11.30

ākhyāhi mē kō bhavān ugrarūpō namōstu tē dēvavara prasīda
vijñātum icchāmi bhavantam ādyam na hi prajānāmi tava pravṛttim 11.31

śrībhagavān uvāca

kālōsmi lōkakṣayakṛt pravṛddhō lōkān samāhartum iha pravṛttah
ṛtēpi tvām na bhaviṣyanti sarvē yēvasthitāḥ pratyanīkēṣu yōdhāḥ 11.32

tasmāt tvam uttiṣṭha yaśō labhasva jitvā śatrūn bhuṅkṣva rājyam samṛddham
mayaivaitē nihatāḥ pūrvam ēva nimittamātram bhava savyasācin 11.33

drōṇam ca bhīṣmam ca jayadratham ca karṇam tathānyān api yōdhavīrān
mayā hatāṁs tvam jahi mā vyathiṣṭhā yudhyasva jētāsi raṇē sapatnān 11.34

sañjaya uvāca

ētac chrutvā vacanam kēśavasya kṛtāñjalir vēpamānah kirīṭī
namaskṛtvā bhūya ēvāha kṛṣṇam sagadgadām bhītabhītaḥ praṇamya 11.35

arjuna uvāca

sthānē hṛṣīkēśa tava prakīrtī jagat prahṛṣyat� anurajyatē ca
rakṣāṁsi bhītāni diśo dravanti sarvē namasyanti ca siddhasamghāḥ 11.36

kasmāc ca tē na namēran mahatma garīyasē brahmaṇōpy ādikartrē
ananta dēvēśa jagannivāsa tvam aksaram sad asat tatparam yat 11.37

tvam ādidēvah puruṣah purāṇas tvam asya viśvasya param nidhānam
vēttāsi vēdyam ca param ca dhāma tvayā tataṁ viśvam anantarūpa 11.38

vāyur yamōgnir varuṇah śāśāṅkah prajāpatis tvam prapitāmahaś ca
namō namas tēstu sahastrakṛtvah punaś ca bhūyōpi namō namas tē 11.39

namah purastād atha pr̄ṣṭhatas tē namōstu tē sarvata ēva sarva
anantavīryāmitavikramas tvam sarvam samāpnōṣi tatōsi sarvah 11.40

sakhēti matvā prasabham yad uktam hē kṛṣṇa hē yādava hē sakhēti

ajānatā mahimānam tavēdam mayā pramādāt praṇayēna vāpi 11.41

yac cāvahāsārtham asatkṛtōsi vihāraśayyāsanabhōjanēṣu
ēkōthavāpy acyuta tatsamakṣam tat kṣāmayē tvām aham apramēyam 11.42

pitāsi lōkasya carācarasya tvam asya pūjyaś ca gurur garīyān
na tvatsamōsty abhyadhikāḥ kutōnyō lōkatrayēpy apratimaprabhāva 11.43

tasmāt praṇamya praṇidhāya kāyaṁ prasādayē tvām aham īśam īḍyam
pitēva putrasya sakheva sakhyuḥ priyah priyāyārhasi dēva sōḍhum 11.44

adṛṣṭapūrvam hṛṣitōsmi dṛṣṭvā bhayēna ca pravyathitam manō mē
tad ēva mē darśaya dēva rūpaṁ prasīda dēvēśa jagannivāsa 11.45

kirīṭinam gadinam cakrahastam icchāmi tvām draṣṭum ahaṁ tathaiva
tēnaiva rūpēṇa caturbhujēna sahastrabāhō bhava viśvamūrtē 11.46

śrībhagavān uvāca

mayā prasannēna tavārjunēdam rūpaṁ param darśitam ātmayōgāt
tējōmayam viśvam anantam ādyam yan mē tvadanyēna na dṛṣṭapūrvam 11.47

na vēda yajñādhyayanair na dānaiḥ na ca kriyābhir na tapōbhir ugraiḥ
ēvaṁrūpaḥ śakya ahaṁ nṛlōkē draṣṭum tvadanyēna kurupravīra 11.48

mā tē vyathā mā ca vimūḍhabhbāvō dṛṣṭvā rūpaṁ ghōram īdṛṇi mamēdam
vyapētabhīḥ prītamanāḥ punas tvam tad ēva mē rūpaṁ idam prapaśya 11.49

sañjaya uvāca

ity arjunam vāsudēvas tathōktvā svakam rūpaṁ darśayām āsa bhūyah
āsvāsayām āsa ca bhītam ēnam bhūtvā punaḥ saumyavapur mahātmā 11.50

arjuna uvāca

dṛṣṭvēdam mānuṣam rūpaṁ tava saumyam janārdana
idānīm asmi samvṛttah sacētāḥ prakṛtiṁ gataḥ 11.51

śrībhagavān uvāca

sudurdarśam idam rūpam drṣṭvān asi yan mama
dēvā apy asya rūpasya nityam darśanakāṅkṣiṇah 11.52

nāhaṁ vēdair na tapasā na dānēna na cējyayā
śakya ēvaṁvidhō draṣṭum drṣṭavān asi mām yathā 11.53

bhaktyā tv ananyayā śakya aham ēvaṁvidhōrjuna
jñātum draṣṭum ca tattvēna pravēṣṭum ca paramtapa 11.54

matkarmakṛṇ matparamō madbhaktaḥ saṅgavarjitaḥ
nirvairaḥ sarvabhūtēṣu yaḥ sa mām ēti pāṇḍava 11.55

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasaṁvādē viśvarūpa sandarśanayōgōnāma ēkādaśōdhyāyah

Chapter 12

atha dvādaśōdhyāyah - bhaktiyōgaḥ

arjuna uvāca

ēvaṁ satatayuktā yē bhaktās tvāṁ paryupāsatē
yē cāpy akṣaram avyaktam tēśāṁ kē yōgavittamāḥ 12.1

śrībhagavān uvāca

mayy āvēśya manō yē mām nityayuktā upāsatē
śraddhayā parayōpētāḥ tē mē yuktatamā matāḥ 12.2

yē tv akṣaram anirdēśyam avyaktam paryupāsatē
sarvatragam acintyam ca kūṭastham acalam dhruvam 12.3

saṁniyamyēndriyagrāmaṁ sarvatra samabuddhayāḥ
tē prāpnuvanti mām ēva sarvabhūtahitē ratāḥ 12.4

klēśōdhikataras tēśāṁ avyaktāsaktacētasāṁ
avyaktā hi gatir duḥkhaṁ dēhavadbhīr avāpyatē 12.5

yē tu sarvāṇi karmāṇi mayi saṁnyasya matparaḥ
ananyēnaiva yōgēna mām dhyāyanta upāsatē 12.6

tēśāṁ aham samuddhartā mṛtyusamśārasāgarāt
bhavāmi na cirāt pārtha mayy āvēsitacētasāṁ 12.7

mayy ēva mana ādhatsva mayi buddhim nivēśaya
nivasiṣyasi mayy ēva ata ūrdhvam na saṁśayah 12.8

atha cittam samādhātum na śaknōsi mayi sthiram
abhyāsayōgēna tatō mām ichāptum dhanamjaya 12.9

abhyāsēpy asamarthōsi matkarmaparamō bhava
madar�ham api karmāṇi kurvan siddhim avāpsyasi 12.10

athaitad apy aśaktōsi kartum madyōgam āśritaḥ
sarvakarmaphalatyāgaṁ tataḥ kuru yatātmavān 12.11

śrēyō hi jñānam abhyāsāj jñānād dhyānam viśiṣyatē
dhyānāt karmaphalatyāgas tyāgāc chāntir anantaram 12.12

advēṣṭā sarvabhūtānām maitraḥ karuṇa ēva ca
nirmamō nirahaṁkāraḥ samaduḥkhasukhaḥ kṣamī 12.13

saṁtuṣṭaḥ satataṁ yōgī yatātmā dṛḍhaniścayah
mayy arpitanābuddhir yō madbhaktaḥ sa mē priyah 12.14

yasmān nōdvijatē lōkō lōkān nōdvijatē ca yaḥ
harṣāmarṣabhadayōdvēgair muktō yaḥ sa ca mē priyah 12.15

anapēkṣaḥ śucir dakṣa udāśīnō gatavyathāḥ

sarvārambhaparityāgī yō madbhaktaḥ sa mē priyah 12.16

yō na hṛṣyati na dvēṣṭi na śōcati na kāṇkṣati
śubhāśubhaparityāgī bhaktimān yaḥ sa mē priyah 12.17

samaḥ śatru ca mitrē ca tathā mānāpamānayōḥ
śītōṣṇasukhaduhkhēṣu samaḥ saṅgavivarjitaḥ 12.18

tulyanindāstutir maunī samtuṣṭō yēna kēnacit
anikētaḥ sthiramatir bhaktimān mē priyō naraḥ 12.19

yē tu dharmyāmṛtam idam yathōktam paryupāsatē
śraddadhānā matparamā bhaktās tētīva mē priyāḥ 12.20

iti śrīmadbhagavadgītāśūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasāmvādē bhaktiyōgōnāma dvādaśōdhyāyaḥ

Chapter 13

atha trayōdaśōdhyāyaḥ kṣētrakṣētrajñavibhāga yōgaḥ

arjuna uvāca

prakṛtim puruṣam caiva kṣētram kṣētrajñam ēva ca
ētad vēditum icchāmi jñānam jñēyaṁ ca kēśava 13.1

śrībhagavān uvāca

idam śarīram kauntēya kṣētram ity abhidhīyatē
ētad yō vētti tam prāhuḥ kṣētrajña iti tadvidāḥ 13.2

kṣētrajñam cāpi māṁ viddhi sarvakṣētrēṣu bhārata
kṣētrakṣētrajñayōr jñānam yat taj jñānam mataṁmama 13.3

tat kṣētram yac ca yādṛk ca yadvikāri yataś ca yat

sa ca yō yatprabhāvāś ca tat samāsēna mē śṛṇu 13.4

ṛṣibhir bahudhā gītaṁ chandōbhir vividhaiḥ pṛthak
brahmaśūtrapadais caiva hētumadbhir viniścitaḥ 13.5

mahābhūtāny ahamkārō buddhir avyaktam ēva ca
indriyāṇi daśaikam ca pañca cēndriyagōcarāḥ 13.6

icchā dvēṣaḥ sukhām duḥkhaṁ samghātaś cētanā dhṛtiḥ
ētat kṣetram samāsēna savikāram udāhṛtam 13.7

amānitvam adambhītvam ahimsā kṣāntir ārjavam
ācāryopāsanam śaucam sthairyam ātmavinigrahaḥ 13.8

indriyārthēṣu vairāgyam anahamkāra ēva ca
janmamṛtyujarāvyādhiduhkhadōṣānudarśanam 13.9

asaktir anabhiṣvaṅgaḥ putradāragṛhādiṣu
nityam ca samacittatvam iṣṭāniṣṭōpapattiṣu 13.10

mayi cānanyayogēna bhaktir avyabhicāriṇī
viviktadēśasēvitvam aratir janasamsadi 13.11

adhyātmajñānanityatvam tattvajñānārthadarśanam
ētaj jñānam iti prōktam ajñānam yad atōnyathā 13.12

jñēyaṁ yat tat pravakṣyāmi yaj jñātvāmṛtam aśnutē
anādimat param brahma na sat tan nāsad ucyatē 13.13

sarvataḥ pāṇipādaṁ tat sarvatōkṣiśirōmukham
sarvataḥ śrutimal lōkē sarvam āvṛtya tiṣṭhati 13.14

sarvēndriyaguṇābhāsam̄ sarvēndriyavivarjitam
asaktam̄ sarvabhṛc caiva nirguṇam̄ guṇabhōktr̄ ca 13.15

bahir antaś ca bhūtānām acaram̄ caram̄ ēva ca
sūkṣmatvāt tad avijñēyaṁ dūrasthaṁ cāntikē ca tat 13.16

avibhaktam ca bhūtēṣu vibhaktam iva ca sthitam
bhūtabhartr̄ ca taj jñēyam grasiṣṇu prabhaviṣṇu ca 13.17

jyōtiṣām api taj jyōtis tamasaḥ param ucyatē
jñānam jñēyam jñānagamyam hr̄di sarvasya viṣṭhitam 13.18

iti kṣētram tathā jñānam jñēyam cōktam sanāsataḥ
madbhakta ētad vijñāya madbhāvāyōpapadyatē 13.19

prakṛtim puruṣam caiva viddhy anādi ubhāv api
vikārāñś ca guṇāṁś caiva viddhi prakṛtisaṁbhavān 13.20

kārya kāraṇa kartṛtvē hētuḥ prakṛtir ucyatē
puruṣaḥ sukhaduḥkhānām bhōkṛtvē hētur ucyatē 13.21

puruṣaḥ prakṛtisthō hi bhuṇktē prakṛtijān guṇān
kāraṇam guṇasaṅgōsyā sadasadyōnijanmasu 13.22

upadraṣṭānumantā ca bhartā bhōktā mahēśvaraḥ
paramātmēti cāpyuktō dēhēsmiṇ puruṣaḥ parah 13.23

ya ēvam vētti puruṣam prakṛtim ca guṇaiḥ saha
sarvathā vartamānōpi na sa bhūyōbhijāyatē 13.24

dhyānēnātmani paśyanti kēcid ātmānam ātmanā
anyē sāṃkhyēna yōgēna karmayōgēna cāparē 13.25

anyē tv ēvam ajānantaḥ śrutvānyēbhya upāsatē
tēpi cātitaranty ēva mṛtyum śruti parāyaṇāḥ 13.26

yāvat samjāyatē kiṃcīt sattvam sthāvara jaṅgamam
kṣētrakṣētrajñasāmyōgāt tad viddhi bharatarṣabha 13.27

samaṁ sarvēṣu bhūtēṣu tiṣṭhantam paramēśvaram
vinaśyatsv avinaśyantam yaḥ paśyati sa paśyati 13.28

samam paśyan hi sarvatra samavasthitam īśvaram
na hinasty ātmanātmānam tatō yāti parām gatim 13.29

prakṛtyaiva ca karmāṇi kriyamāṇāni sarvaśah
yaḥ paśyati tathātmānam akartāram sa paśyati 13.30

yadā bhūtapṛthagbhāvam ēkastham anupaśyati
tata ēva ca vistāram brahma sampadyatē tadā 13.31

anāditvān nirguṇatvāt paramātmāyam avyayaḥ
śarīrasthōpi kauntēya na karōti na lipyatē 13.32

yathā sarvagataṁ sauksmyād ākāśam nōpalipyatē
sarvatrāvasthitō dēhē tathātmā nōpalipyatē 13.33

yathā prakāśayaty ēkah kṛtsnam lōkam imam ravih
kṣētram kṣētrī tathā kṛtsnam prakāśayati bhārata 13.34

kṣētrakṣētrajñayōr ēvam antaram jñānacakṣuṣā
bhūtaprakṛtimōkṣam ca yē vidur yānti tē param 13.35

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasamvādē kṣētrakṣētrajñavibhāgāyogaṁ trayodaśōdhyāyah

Chapter 14

atha caturdaśōdhyāyah - guṇatrayavibhāga yōgah

śrībhagavān uvāca

param bhūyah pravakṣyāmi jñānānām jñānam uttamam
yaj jñātvā munayah sarvē parām siddhim itō gatāḥ 14.1

idam jñānam upāśritya mama sādharmyam āgatāḥ
sargēpi nōpajāyantē pralayē na vyathanti ca 14.2

mama yōnir mahad brahma tasmin garbhām dadhāmy aham
saṁbhavaḥ sarvabhūtānām tatō bhavati bhārata 14.3

sarvayōniṣu kauntēya mūrtayah saṁbhavanti yāḥ
tāsām brahma mahad yōnir aham bījapradah pitā 14.4

sattvam̄ rajas tama iti guṇāḥ prakṛtisambhavāḥ
nibadhanti mahābāhō dēhē dēhinam avyayam 14.5

tatra sattvam̄ nirmalatvāt prakāśakam anāmayam
sukhasaṅgēna badhnāti jñānasaṅgēna cānagha 14.6

rajō rāgātmakam̄ viddhi tṛṣṇāsaṅgasamudbhavam
tan nibadhnāti kauntēya karmasaṅgēna dēhinam 14.7

tamas tv ajñānajam̄ viddhi mōhanam̄ sarvadēhinām
pramādālasyanidrābhis tan nibadhnāti bhārata 14.8

sattvam̄ sukhē saṁjayati rajaḥ karmaṇi bhārata
jñānam̄ āvrtya tu tamah̄ pramādē saṁjayaty uta 14.9

rajas tamaś cābhībhūya sattvam̄ bhavati bhārata
rajaḥ sattvam̄ tamaś caiva tamah̄ sattvam̄ rajas tathā 14.10

sarvadvārēsu dēhēsmīn prakāśa upajāyatē
jñānam̄ yadā tadā vidyād vivṛddham̄ sattvam̄ ity uta 14.11

lōbhaḥ pravṛttir ārambhaḥ karmaṇām aśamaḥ sprhā
rajasy ētāni jāyantē vivṛddhē bharatarśabha 14.12

aprakāśōpravṛttiś ca pramādō mōha ēva ca
tamasy ētāni jāyantē vivṛddhē kurunandana 14.13

yadā sattvē pravṛddhē tu pralayam̄ yāti dēhabhṛt
tadōttamavidām lōkān amalān pratipadyatē 14.14

rajasi pralayam gatvā karmasaṅgiśu jāyatē
tathā pralīnas tamasi mūḍhayōniśu jāyatē 14.15

karmaṇah sukrtaśyāhuḥ sāttvikam nirmalam phalam
rajasas tu phalam duḥkham ajñānam tamasaḥ phalam 14.16

sattvāt samjāyatē jñānam rajasō lōbha ēva ca
pramādamōhau tamasō bhavatōjñānam ēva ca 14.17

ūrdhvam gacchanti sattvasthā madhyē tiṣṭhanti rājasāḥ
jaghanyagunavṛttisthā adhō gacchanti tāmasāḥ 14.18

nānyam guṇebhyah kartāram yadā draṣṭānupaśyati
guṇebhyaś ca param vētti madbhāvam sōdhigacchhati 14.19

guṇān ētān atītya trīn dēhī dēhasamudbhavān
janmamṛtyujarāduḥkhair vimuktōmṛtam aśnutē 14.20

arjuna uvāca

kair liṅgais trīn guṇān ētān atītō bhavati prabhō
kimācārah katham caitāms trīn guṇān ativartatē 14.21

śrībhagavān uvāca

prakāśam ca pravṛttim ca mōham ēva ca pāṇḍava
ta dvēṣti sampravṛttāni na nivṛttāni kāṅkṣati 14.22

udāśinavad āśinō guṇair yō na vicālyatē
guṇā vartanta ity ēva yōvatiṣṭhati nēṅgatē 14.23

samaduḥkhasukhaḥ svasthaḥ samalōṣṭāśmakāñcanaḥ
tulyapriyāpriyō dhīras tulyanindātmasamstutih 14.24

mānāpamānayōs tulyas tulyō mitrāripakṣayōḥ
sarvārambhaparityāgī guṇātītaḥ sa ucyatē 14.25

māṁ ca yōvyabhicārēṇa bhaktiyōgēna sēvatē
sa guṇān samatītyaitān brahmabhūyāya kalpatē 14.26

brahmaṇō hi pratiṣṭhāham amṛtasyāvyayasya ca
śāśvatasya ca dharmasya sukhasyaikāntikasya ca 14.27

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasāṁvādē guṇatrayavibhāgāyogaṁ nāma caturdaśōdhyāyah

Chapter 15

atha pañcadaśōdhyāyah - puruṣottama prāpti yōgah

śrībhagavān uvāca

ūrdhvamūlam adhaḥśākham aśvattham prāhur avyam
chandāṁsi yasya parṇāni yas tam vēda sa vēdavit 15.1

adhaś cōrdhvam̄ prasṛtāstasya śākhā
guṇapratipravṛddhā viṣayapratipravālāḥ
adhaś ca mūlāny anusamṛtatāni
karmānubandhīni manusyalōkē 15.2

na rūpam asyēha tathōpalabhyatē
nāntō na cādir na ca sampratiṣṭhā
aśvattham ēnam suvirūḍhamūlam
asaṅgaśastrēṇa dṛḍhēna chittvā 15.3

tataḥ padam tatparimārgitavyam
yasmin gatā na nivartanti bhūyāḥ
tamēva cādyam puruṣam prapadyē
yataḥ pravṛttiḥ prasṛtā purāṇī 15.4

nirmānamōhā jitasaṅgadōṣā
adhyātmanityā vinivṛttakāmāḥ

dvandvair vimuktāḥ sukhaduhkhasamjñaiḥ
gacchhanty amūḍhāḥ padam avyayaṁ tat 15.5

na tad bhāsayatē sūryō na śaśāṅkō na pāvakāḥ
yad gatvā na nivartantē tad dhāma paramaṁ mama 15.6

mamaivāṁśō jīvalōkē jīvabhūtaḥ sanātanaḥ
manahṣaṣṭhānīndriyāṇi prakṛtisthāni karşıti 15.7

śarīram yad avāpnōti yac cāpy utkrāmatīvaraḥ
grhitvaitāni samyāti vāyur gandhān ivāśayāt 15.8

śrōtram cakṣuh sparśanam ca rasanam ghrāṇam ēva ca
adhiṣṭhāya manaś cāyam viṣayān upasēvatē 15.9

utkrāmantam sthitam vāpi bhuñjānam vā guṇānvitam
vimūḍhā nānupaśyanti paśyanti jñānacakṣuṣaḥ 15.10

yatantō yōginaś cainaṁ paśyanty ātmany avasthitam
yatantōpy akṛtātmānō nainam paśyanty acētasah 15.11

yad ādityagataṁ tējō jagad bhāsayatēkhilam
yac candramasi yac cāgnau tat tējō viddhi māmakam 15.12

gām āviśya ca bhūtāni dhārayāmy aham ūjasā
puṣṇāmi cauṣadhiḥ sarvāḥ sōmō bhūtvā rasātmakah 15.13

aham vaiśvānarō bhūtvā prāṇinām dēham āśritah
prāṇāpānasamāyuktaḥ pacāmy annam caturvidham 15.14

sarvasya cāham hṛdi samniviṣṭō mattaḥ smṛtir jñānam apōhanam ca
vēdaiś ca sarvair aham ēva vēdyō vēdāntakṛd vēdavid ēva cāham 15.15

dvāv imau puruṣau lōkē kṣaraś cākṣara ēva ca
kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni kūṭasthōkṣara ucyatē 15.16

uttamaḥ puruṣas tv anyaḥ paramātmēty udāhṛtaḥ

yō lōkatrayam āviśya bibharty avyaya īśvaraḥ 15.17

yasmāt kṣaram atītōham akṣarād api cōttamah
atōsmi lōkē vēdē ca prathitaḥ puruṣottamaḥ 15.18

yō mām ēvam asaṁmūḍhō jānāti puruṣottamam
sa sarvavid bhajati mām sarvabhāvēna bhārata 15.19

iti guhyatamam śāstram idam uktaṁ mayānagha
ētat buddhvā buddhimān syāt kṛtakṛtyaś ca bhārata 15.20

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yogaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasāṁvādē puruṣottamaprāptiyogonāma pancadaśodhyāyah

Chapter 16

atha ṣoḍaśodhyāyah - daivāsurasaṁpadadvibhāga yogaḥ

śrībhagavān uvāca

abhayaṁ sattvasaṁśuddhir jñānayogaṁgavyavasthitih
dānaṁ damaś ca yajñaś ca svādhyāyas tapa ārjavam 16.1

ahimsā satyam akrōdhas tyāgaḥ sāntir apaiśunam
dayā bhūtēṣv aloluptvam mārdavam hrīr acāpalam 16.2

tējaḥ kṣamā dhṛtiḥ ūcam adrōhō nātimānitā
bhavanti saṁpadam daivīm abhijātasya bhārata 16.3

dambhō darpōbhimānaś ca krōdhaḥ pāruṣyam ēva ca
ajñānaṁ cābhijātasya pārtha saṁpadam āsurīm 16.4

daivī saṁpad vimōkṣāya nibandhāyāsuri matā

mā śucaḥ sampadam̄ daivīm abhijātōsi pāṇḍava 16.5

dvau bhūtasargau lōkēśmin daiva āsura ēva ca
daivō vistaraśah̄ prōkta āsuram̄ pārtha mē śṛṇu 16.6

pravṛttiṁ ca nivṛttiṁ ca janā na vidur āsurāḥ
na śaucaṁ nāpi cācārō na satyam̄ tēṣu vidyatē 16.7

asatyam̄ apratiṣṭham̄ tē jagad̄ āhur anīśvaram̄
aparasparasam̄bhūtam̄ kim anyat kāmahaitukam̄ 16.8

ētāṁ dṛṣṭim̄ avaṣṭabhyā naṣṭātmānōlpabuddhayaḥ
prabhavanty ugrakarmāṇah̄ kṣayāya jagatōhitāḥ 16.9

kāmam̄ āśritya duṣpūram̄ dambhamānamadānvitāḥ
mōhād gṛhītvāsadgrāhān̄ pravartantēśucivratāḥ 16.10

cintām̄ aparimēyām̄ ca pralayāntām̄ upāśritāḥ
kāmōpabhōgaparamā ētāvad iti niścitāḥ 16.11

āśāpāśaśatair baddhāḥ kāmakrōdhaparāyanāḥ
īhantē kāmabhōgārtham̄ anyāyēnārthasam̄cayān̄ 16.12

idam adya mayā labdham̄ imam̄ prāpsyē manōratham̄
idam astīdam̄ api mē bhaviṣyati punar dhanam̄ 16.13

asau mayā hataḥ śatrur haniṣyē cāparān̄ api
īśvarō.aham̄ aham̄ bhōgī siddhōham̄ balavān̄ sukhī 16.14

āḍhyōbhijanavān̄ asmi kōnyōsti sadṛśō mayā
yakṣyē dāsyāmi mōdiṣya ity ajñānavimōhitāḥ 16.15

anēkacittavibhrāntā mōhajālasamāvṛtāḥ
prasaktāḥ kāmabhōgēṣu patanti narakēśu cau 16.16

ātmasam̄bhāvitāḥ stabdhā dhanamānamadānvitāḥ
yajantē nāmayajñais tē dambhēnāvidhipūrvakam̄ 16.17

ahamkāram balam darpam kāmam krōdham ca samśritāḥ
mām ātmaparadēhēṣu pradviṣantōbhyaśūyakāḥ 16.18

tān aham dvīṣataḥ kruṇā ṣaṁsārēṣu narādhamān
kṣipāmy ajasram aśubhān āsurīṣv ēva yōniṣu 16.19

āsurīm yōnim āpannā mūḍhā janmanijanmani
mām aprāpyaiva kauntēya tatō yānty adhamām gatim 16.20

trividham narakasyēdam dvāram nāśanam ātmanāḥ
kāmaḥ krōdhas tathā lōbhas tasmād ētat trayam tyajēt 16.21

ētair vimuktaḥ kauntēya tamōdvārais tribhir naraḥ
ācaraty ātmanāḥ śrēyas tatō yāti parām gatim 16.22

yaḥ śāstravidhim utsṛjya vartatē kāmakārataḥ
na sa siddhim avāpnōti na sukham na parām gatim 16.23

tasmāc chāstraṁ pramāṇam tē kāryākāryavyavasthitau
jñātvā śāstravidhānōktam karma kartum ihārhasi 16.24

iti śrīmadbhagavadgītāśūpaniṣatsu brahmavidyāyām yōgaśāstrē¹
śrīkṛṣṇārjunasaṁvādē daivāsurasaṁpadvibhāgāyogaṁnāma ṣoḍaśōdhyāyaḥ

Chapter 17

atha saptadaśōdhyāyaḥ -śraddhātrayavibhāga yōgaḥ

arjuna uvāca

yē śāstravidhim utsṛjya yajantē śraddhayānvitāḥ
tēṣām niṣṭhā tu kā kṛṣṇa sattvam āhō rajas tamah 17.1

śrībhagavān uvāca

trividhā bhavati śraddhā dēhināṁ sā svabhāvajā
sāttvikī rājasī caiva tāmasī cēti tām śṛṇu 17.2

sattvānurūpā sarvasya śraddhā bhavati bhārata
śraddhāmayōyam puruṣo yō yacchraddhaḥ sa ēva saḥ 17.3

yajantē sāttvikā dēvān yakṣarakṣāṁsi rājasāḥ
prētān bhūtagaṇāñś cānyē yajantē tāmasā janāḥ 17.4

aśāstravihitam ghōram tapyantē yē tapō janāḥ
dambhāhamkārasamyuktāḥ kāmarāgabalānvitāḥ 17.5

karṣayantah śarīrastham bhūtagrāmam acētasah
māṁ caivāntahśarīrastham tān viddhy āsuraniścayān 17.6

āhāras tv api sarvasya trividhō bhavati priyah
yajñas tapas tathā dānam tēśām bhēdam imam śṛṇu 17.7

āyuḥsattvabalārōgyasukhaprītvivardhanāḥ
rasyāḥ snigdhāḥ sthirā hr̥dyā āhārāḥ sāttvikapriyāḥ 17.8

kaṭvamlalavaṇātyuṣṇatīkṣṇarūkṣavidāhinaḥ
āhārā rājasasyēṣṭā duḥkhaśōkāmayapradāḥ 17.9

yātayāmam gatarasam pūti paryuṣitam ca yat
ucchiṣṭam api cāmēdhyam bhōjanam tāmasapriyam 17.10

aphalāṅkṣibhir yajñō vidhidrṣṭō ya ijyatē
yaṣṭavyam ēvēti manah samādhāya sa sāttvikah 17.11

abhisamdhāya tu phalam dambhārtham api caiva yat
ijyatē bharataśrēṣṭha tam yajñam viddhi rājasam 17.12

vidhihīnam asṛṣṭānnam mantrahīnam adakṣiṇam
śraddhāvirahitam yajñam tāmasam paricakṣatē 17.13

dēadvijaguruprājñapūjanam ūaucam ārjavam
brahmācaryam ahimsā ca śārīram tapa ucyatē 17.14

anudvēgakaram vākyam satyam priyahitam ca yat
svādhyāyābhyanam caiva vāñmayam tapa ucyatē 17.15

manahprasādaḥ saumyatvam maunam ātmavinigrahah
bhāvasamśuddhir ity ētat tapō mānasam ucyatē 17.16

śraddhayā parayā taptam̄ tapas tat trividham̄ naraiḥ
aphalākāṅkṣibhir yuktaiḥ sāttvikam̄ paricakṣatē 17.17

satkāramānapūjārthaṁ tapō dambhēna caiva yat
kriyatē tad iha prōktam̄ rājasam̄ calam adhruvam 17.18

mūḍhagrāhēṇātmanō yat pīḍayā kriyatē tapah
parasyōtsādanārthaṁ vā tat tāmasam udāhṛtam 17.19

dātavyam iti yad dānam dīyatēnupakāriṇē
dēsē kālē ca pātrē ca tad dānam̄ sāttvikam̄ smṛtam 17.20

yat tu prattyupakārārthaṁ phalam uddiśya vā punaḥ
dīyatē ca parikliṣṭam̄ tad dānam̄ rājasam̄ smṛtam 17.21

adēśakālē yad dānam apātrēbhyaś ca dīyatē
asatkṛtam̄ avajñātam̄ tat tāmasam udāhṛtam 17.22

ōm tat sad iti nirdēśō brahmaṇas trividhaḥ smṛtaḥ
brāhmaṇas tēna vēdāś ca yajñāś ca vihitāḥ purā 17.23

tasmād ūm ity udāhṛtya yajñadānatapaḥkriyāḥ
pravartantē vidhānōktāḥ satataṁ brahmavādinām 17.24

tad ity anabhisamdhāya phalaṁ yajñatapaḥkriyāḥ
dānakriyāś ca vividhāḥ kriyantē mōksakāṅkṣibhiḥ 17.25

sadbhāvē sādhubhāvē ca sad ity ētat prayujyatē

praśastē karmaṇi tathā sacchabdaḥ pārtha yujyatē 17.26

yajñē tapasi dānē ca sthitih sad iti cōcyatē
karma caiva tadarthīyam sad ity ēvābhidhīyatē 17.27

aśraddhayā hutam dattam tapas taptam kṛtam ca yat
asad ity ucyatē pārtha na ca tat prēpya nō iha 17.28

iti śrīmadbhagavadgītāsūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasamvādē śraddhātrayavibhāgāyogaṁ nāma saptadaśōdhyāyah

Chapter 18

athāṣṭādaśōdhyāyah -mokṣasamnyāsayogaḥ

arjuna uvāca

samnyāsasya mahābāhō tattvam icchāmi vēditum
tyāgasya ca hrṣīkēśa pṛthak kēśiniśudana 18.1

śrībhagavān uvāca

kāmyānām karmaṇām nyāsam samnyāsam kavayō viduḥ
sarvakarmaphalatyāgam prāhus tyāgam vicakṣaṇāḥ 18.2

tyājyam dōśavad ity ēkē karma prāhur manīṣināḥ
yajñadānatapaḥkarma na tyājyam iti cāparē 18.3

niścayam śṛṇu mē tatra tyāgē bharatasattama
tyāgō hi puruṣavyāghra trividhah samprakīrtitah 18.4

yajñadānatapaḥkarma na tyājyam kāryam ēva tat
yajñō dānam tapaś caiva pāvanāni manīṣinām 18.5

ētāny api tu karmāṇi saṅgam tyaktvā phalāni ca

kartavyānīti mē pārtha niścitam matam uttamam 18.6

niyatasya tu saṃnyāsaḥ karmaṇō nōpapadyatē
mōhāt tasya parityāgas tāmasaḥ parikīrtitaḥ 18.7

duḥkham ity ēva yat karma kāyaklēśabhadayāt tyajēt
sa kṛtvā rājasam tyāgam naiva tyāgaphalam labhēt 18.8

kāryam ity ēva yat karma niyatam kriyatērjuna
saṅgam tyaktvā phalam caiva sa tyāgaḥ sāttvikō mataḥ 18.9

na dvēṣṭy akuśalam karma kuśalē nānuṣajjatē
tyāgī sattvasamāviṣṭō mēdhāvī chinnasamśayah 18.10

na hi dēhabhṛtā śakyam tyaktum karmāṇy aśēṣataḥ
yas tu karmaphalatyāgī sa tyāgīty abhidhīyatē 18.11

aniṣṭam iṣṭam miśram ca trividham karmaṇah phalam
bhavaty atyāginām prētya na tu saṃnyāsinām kvacit 18.12

pañcaitāni mahābāhō kāraṇāni nibōdha mē
sāṃkhyē kṛtāntē prōktāni siddhayē sarvakarmaṇām 18.13

adhiṣṭhānam tathā kartā karaṇam ca pṛthagvidham
vividhāś ca pṛthakcēṣṭā daivam caivātra pañcamam 18.14

śarīrvāṇīmanōbhir yat karma prārabhatē narah
nyāyyam vā viparītam vā pañcaitē tasya hētavah 18.15

tatraivam sati kartāram ātmānam kēvalam tu yaḥ
paśyati akṛtabuddhitvān na sa paśyati durmatih 18.16

yasya nāhamkṛtō bhāvō buddhir yasya na lipyatē
hatvā.api sa imāml lōkān na hanti na nibadhyatē 18.17

jñānam jñeyam parijñatā trividhā karmacōdanā
karaṇam karma kartēti trividhaḥ karmasamgrahaḥ 18.18

jñānam karma ca kartā ca tridhaiva guṇabhēdataḥ
prōcyatē guṇasamkhyānē yathāvac chṛṇu tāny api 18.19

sarvabhūtēsu yēnaikam bhāvam avyayam īkṣatē
avibhaktam vibhaktēsu taj jñānam viddhi sāttvikam 18.20

pr̥thaktvēna tu yaj jñānam nānābhāvān pr̥thagvidhān
vētti sarvēsu bhūtēsu taj jñānam viddhi rājasam 18.21

yat tu kṛtsnavad ēkasmin kāryē saktam ahētukam
atattvārthavad alpaṁ ca tat tāmasam udāhṛtam 18.22

niyatam saṅgarahitam arāgadvēṣataḥ kṛtam
aphalaprēpsunā karma yat tat sāttvikam ucyatē 18.23

yat tu kāmēpsunā karma sāhaṃkārēṇa vā punah
kriyatē bahulāyāsaṁ tad rājasam udāhṛtam 18.24

anubandham kṣayam himsām anapēkṣya ca pauruṣam
mōhād ārabhyatē karma yat tat tāmasam ucyatē 18.25

muktasaṅgōnahamvādī dhṛtyutsāhasamanvitah
siddhyasiddhyōr nirvikārah kartā sāttvika ucyatē 18.26

rāgī karmaphalaprēpsur lubdhō himsātmakōśuciḥ
harṣāśokānvitah kartā rājasah parikīrtitah 18.27

ayuktaḥ prākṛtaḥ stabdhaḥ śaṭhō naiṣkṛtikōlasaḥ
viṣadī dīrghasūtrī ca kartā tāmasa ucyatē 18.28

buddhēr bhēdam dhṛtēś caiva guṇatas trividham śṛṇu
prōcyamānam aśēṣēṇa pr̥thaktvēna dhanamjaya 18.29

pravṛttiṁ ca nivṛttiṁ ca kāryākāryē bhayābhayē
bandham mōkṣam ca yā vētti buddhiḥ sā pārtha sāttvikī 18.30

yayā dharmam adharmam ca kāryam cākāryam ēva ca
ayathāvat prajānāti buddhiḥ sā pārtha rājasī 18.31

adharmam dharmam iti yā manyatē tamasāvṛtā
sarvārthān viparītāñś ca buddhiḥ sā pārtha tāmasī 18.32

dhṛtyā yayā dhārayatē manahprāṇēndriyakriyāḥ
yōgēnāvyabhicāriṇyā dhṛtiḥ sā pārtha sāttvikī 18.33

yayā tu dharmakāmārthān dhṛtyā dhārayatērjuna
prasaṅgēna phalākāṅkṣī dhṛtiḥ sā pārtha rājasī 18.34

yayā svapnaṁ bhayaṁ śōkaṁ viśādaṁ madam ēva ca
na vimuñcati durmēdhā dhṛtiḥ sā pārtha tāmasī 18.35

sukhaṁ tv idānīṁ trividham śr̄nu mē bharatarśabha
abhyāsād ramatē yatra duḥkhāntam ca nigacchhati 18.36

yat tadagrē viṣam iva pariṇāmēmṛtōpamam
tat sukhaṁ sāttvikam prōktamātmabuddhiprasādajam 18.37

viṣayēndriyasañyōgād yat tad agrēmṛtōpamam
pariṇāmē viṣam iva tat sukhaṁ rājasam smṛtam 18.38

yad agrē cānubandhē ca sukhaṁ mōhanam ātmānah
nidrālasyapramādōttham tat tāmasam udāhṛtam 18.39

na tad asti pṛthivyām vā divi dēvēṣu vā punaḥ
sattvam prakṛtijair muktam yad ēbhiḥ syāt tribhir guṇaiḥ 18.40

brāhmaṇakṣatriyaviśām śūdrāṇām ca paramātapa
karmāṇi pravibhaktāni svabhāvaprabhavair guṇaiḥ 18.41

śamō damas tapaḥ śaucaṁ kṣāntir ārjavam ēva ca
jñānam vijñānam āstikyam brahmakarma svabhāvajam 18.42

śauryam tējō dhṛtir dākṣyam yuddhē cāpy apalāyanam

dānam īśvarabhāvaś ca kṣātram karma svabhāvajam 18.43

kṛṣigaurakṣavāṇijyam vaiśyakarma svabhāvajam
paricaryātmakam karma sūdrasyāpi svabhāvajam 18.44

svē svē karmany abhirataḥ saṃsiddhim labhatē naraḥ
svakarmanirataḥ siddhim yathā vindati tac chṛṇu 18.45

yataḥ pravṛttir bhūtānām yēna sarvam idam tatam
svakarmanā tam abhyarcya siddhim vindati mānavah 18.46

śrēyān svadharmō viguṇaḥ paradharmot svanuṣṭhitāt
svabhāvaniyatam karma kurvan nāpnōti kilbiṣam 18.47

sahajam karma kauntēya sadōṣam api na tyajēt
sarvārambhā hi dōṣēṇa dhūmēnāgnir ivāvṛtāḥ 18.48

asaktabuddhiḥ sarvatra jitātmā vigataspr̥haḥ
naiṣkarmyasiddhim paramām samnyāsēnādhigacchati 18.49

siddhim prāptō yathā brahma tathāpnōti nibōdha mē
samāsēnaiva kauntēya niṣṭhā jñānasya yā parā 18.50

buddhyā viśuddhayā yuktō dhṛtyātmānaṁ niyamya ca
śabdādīn viṣayāṁs tyaktvā rāgadvēṣau vyudasya ca 18.51

viviktaśevī laghvāśī yatavākkāyamānasah
dhyānayogaḥ parō nityam vairāgyam samupāśritah 18.52

ahaṅkāram balam darpaṇam kāmam krōdham parigraham
vimucya nirmamaḥ śāntō brahmabhūyāya kalpatē 18.53

brahmabhūtaḥ prasannātmā na śōcati na kāṅkṣati
samaḥ sarvēṣu bhūtēṣu madbhaktim labhatē parām 18.54

bhaktyā mām abhijānāti yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tatō mām tattvatō jñātvā viśatē tadanantaram 18.55

sarvakarmāṇy api sadā kurvāṇō madvyapāśrayaḥ
matprasādād avāpnōti śāśvataṁ padam avyayam 18.56

cētasā sarvakarmāṇi mayi saṁnyasya matparah
buddhiyōgam upāśritya maccittah satataṁ Bhava 18.57

maccittah sarvadurgāṇi matprasādat tarisyasi
atha cēt tvam ahamkārān na śrōṣyasi vinaṅkṣyasi 18.58

yad ahamkāram āśritya na yōtsya iti manyasē
mithyaiṣa vyavasāyas tē prakṛtis tvāṁ niyōkṣyati 18.59

svabhāvajēna kauntēya nibaddhaḥ svēna karmaṇā
kartum nēcchasi yan mōhāt kariṣyasya avaśōpi tat 18.60

īśvaraḥ sarvabhūtānāṁ hrddēśērjuna tiṣṭhati
bhrāmayan sarvabhūtāni yantrārūḍhāni māyayā 18.61

tam ēva śaraṇam gaccha sarvabhāvēna bhārata
tatprasādāt parām śāntim sthānam prāpsyasi śāśvatam 18.62

iti tē jñānam ākhyātām guhyād guhyataram mayā
vimṛṣyaitad aśeṣēṇa yathēcchasi tathā kuru 18.63

sarvaguhyatamām bhūyaḥ śṛṇu mē paramām vacaḥ
iṣṭōsi mē dṛḍham iti tatō vakṣyāmi tē hitam 18.64

manmanā bhava madbhaktō madyājī mām namaskuru
mām ēvaiṣyasi satyam tē pratijānē priyōsi mē 18.65

sarvadharmān parityajya mām ēkaṁ śaraṇam vraja
aham tvā sarvapāpēbhyō mōkṣayiṣyāmi mā śucaḥ 18.66

idam tē nātapaskāya nābhaktāya kadācana
na cāśuśrūṣavē vācyam na ca mām yōbhyasūyati 18.67

ya idam paramam̄ guhyam̄ madbhaktēṣ abhidhāsyati
bhaktim̄ mayi parām̄ kṛtvā mām̄ ēvaiṣyaty asamśayaḥ 18.68

na ca tasmān manusyēṣu kaścin mē priyakṛttamah̄
bhavitā na ca mē tasmād anyaḥ priyatarō bhuvi 18.69

adhyēṣyatē ca ya imam̄ dharmyam̄ saṃvādam āvayōḥ
jñānayajñēna tēnāham iṣṭah̄ syām iti mē matih̄ 18.70

śraddhāvān anasūyaś ca śṛṇuyād api yō naraḥ
sōpi muktaḥ śubhāml̄ lōkān prāpnuyāt puṇyakarmaṇām 18.71

kaccid ētac chrutam̄ pārtha tvayaikāgrēṇa cētasā
kaccid ajñānasammōhaḥ pranaṣṭas tē dhanamjaya 18.72

arjuna uvāca

naṣṭō mōhaḥ smṛtir labdhā tvatprasādān mayācyuta
sthitōsmi gatasamđēhaḥ kariṣyē vacanam̄ tava 18.73

sañjaya uvāca

ity aham̄ vāsudēvasya pārthasya ca mahātmanah̄
saṃvādam imam̄ aśrauṣam adbhitam̄ rōmaharṣaṇam 18.74

vyāsaprasādāc chrutavān ētad guhyam̄ aham̄ param
yōgam̄ yōgēśvarāt kṛṣṇāt sākṣāt kathayataḥ svayam̄ 18.75

rājan saṃsmṛtya saṃsmṛtya saṃvādam imam̄ adbhitam̄
kēśavārjunayōḥ puṇyam̄ hrṣyāmi ca muhur muhuḥ 18.76

tac ca saṃsmṛtya saṃsmṛtya rūpam̄ atyadbhitam̄ harēḥ
vismayō mē mahān rājan hrṣyāmi ca punaḥ punaḥ 18.77

yatra yōgēśvaraḥ kṛṣṇō yatra pārthō dhanurdharaḥ
tatra śīr̄ vijayō bhūtir dhruvā nītir matir mama 18.78

iti śrīmadbhagavadgītāśūpaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yōgaśāstrē
śrīkṛṣṇārjunasamvādē mōkṣasannyāsayogaṁ nāma aṣṭādaśōdhyāyah